

J. Elisonas

KELETAS PRIEMONIŲ KOVAI DĖL BUVIO GYVULIŲ VALSTYBĖJE LAIMĖTI

Palinkimą daugintis kai kurie gyvulių valstybės atstovai pav. visi Grauzikai (Rodentia¹⁾), turi didelį, o gyvenamosios vietos plotas ir reikalingas visam, kas gyva, prasimailinti valgio išteklius žemės paviršiuje aprėžti, užtat ir ky'la tarp įvairių gyvulių butybių, jų skaičiuije ir tarp gyvulių, dėliai gyvenamosios vietos ir reikalingo valgio varžytynės, kurios gamtos moksluose plačiau minimos kovos dėl buvio pavadinimo. Kovos dėl buvio pasekmėmis daugelis gyvulių, ypač tą kovą kuo nors laimėti nepasiruošusiųjų, žūsta ir tuo užleidžia likusiems gyvuliams gyvenamąją vietą ir reikalingą valgi. "Žustame tam, kad kitiems lengva būtų gyventi", taip galėtų pasiaiškinti tie gyvuliai, kuriems tenka kova dėl buvio pralaimėti. Pridursiu čionai tačiau, kad patsai kovos dėl buvio reiškinys, įvertinant jo itaką gyvuliams, kartais perdedamas, nes šalia jo žiaurumų gyvulių gyvenime nuolat tenka pastebėti ir neabejotiną pagalbą atsitikimui, kurie yra priešingo kovai dėl buvio pobūdžio. Žinoma, vertia mumis tatau su užtenkamu atsargumu nagrinėti ir triamąsias kovas dėl buvio laimėti priemonės, kad be reikalo nederdėtume ir blaiviai jas įvertintume.

Jei "genys margas", tai priemonės kovai dėl buvio laimėti dar magesnės. Vieni gyvulių valgiui bevelija kitus gyvulius ganubyti ir tuo gyventi; tokius gyvulius vadiname plėšriaisiais²⁾. Kiti gyvuliai patenkinama augalinio valgiu; tokius gyvulius vadiname žolėdžiais³⁾. Daugelis gyvulių minta mišriū valgiu, nes progai atsitikus, neatsisako suėsti kurio nors gyvulėlio, bet kartu su tuo maitinasi ir augalais; tokius gyvulius vadiname mišraus valgio gyvuliais⁴⁾. Prisiminkime čionai ir gyvulius parazitus, kurie gyvenamajai vietai įsitaistyti ir valgiui gauti naudoja gyvą įvairių gyvulių ir augalų kuną. Pagaliau, santykiai gyvulių valstybėje daug painesni, negu tatau sektų iš gyvulių pakirstymo ir paminėtas grupes jų valgio atžvilgiu, pav., kirstukai priklauso prie neabejotinų plėšriųjų, kurie daug pelių ir kitų joms panašių blogadarių išnaikina, o gandrai ir pelėdos, kur progos rasdami, be jokio varžymosi kirstukus gaudia ir jais minta. Kovai dėl buvio laimėti priemonių įvairumą padidina dar tai, kad puolančios ir užpultojos gyvulių elginasios esti nevienodos, pav., vieni plėšriųjų gyvulių nuo savo aukos nesislapsto ir, tinkamą auką pajutę, steigiasi ją vyte pavyti; kiti plėšrieji, patykoję savo auką, ją iš pasaly puola. Vieni užpultųjų gyvulių, kai juos priešas nutveria, patys tą plėšiką užpuola ir stengiasi jį savo auka padaryti (—ofenzyvinis gynyminis); kiti užpultųjų gyvulių, pajutę savo gyvybei pavojų, stengiasi to pavojaus visai išvengti ir nuo priešo bėgte pabėga, žemesna įlenda, oran pakyla arba medin įlipa (—defenzyvinis gynyminis). Dauge-

lis gyvulių ginasi nuodingomis arba smarkiai dvokiančiomis medžiagomis. Pagaliau, tenka susidurti ir su tokiais atsitikimais, kada užpultasai gyvulys auduoda nebegyvas žvėsis arba baimės suimtas, jokių priemonių mirties aktyvaizdoje savo gyvybei išgelbėti nedaro. Vieni žodžiu: "Kaip išmano, taip save ir gano".

Toliau kalbėsime apie tas kovas dėl buvio laimėti priemones, kurios gamtos moksluose minimos saugojamosios, pamėgdžiojamosios spalvos, dangstymosi, perspėjamosios spalvos, mimikrijos ir kt. atitinkamais pavadinimais.

Kalbamos kovai dėl buvio laimėti priemonės gyvulių gyvenime turi tos reikšmės, kad bet kuriam gyvuliui pravartu esti kiekviena proga pasidaryti gyvenamoje vietoje nežymiu, kitaip tariant, pasislėpti nuo tų akių, kurių įsiai arba kurio jos vengia susitikti. Prisiminkime čionai keletą tokių gyvulių, kurių visas kunas arba žymi jo dalis žalios spalvos: žaliąjį ožiuką (kitur jį vadina žiogų), medinę blakę, amalus, žalius daugelio drugių vikšrus, žaliąją varlę ir kt. Prisiminkime kartu su tuo tas aplinkybes, kuriomis suminėti gyvuliai gyvena vasaros metu, kai visa gamta pasipuošia žalios spalvos augalų lapais, žolėmis ir t.t. Prisiminkime, susitikime, kad įvairūs žaliarubiai gyvuliai vasaros metu dažniausiai sutinkami žalioje pievoje, žalioje krūnų lapijoje, žaliose augalų stiebuose ir t.t. Žalias visų tų gyvulių rubas žaliame gyvenamosios vietos paviršiuje daro jo neįtotojus tiek jų gyvenamoje vietoje nežymius, kad, paleidęs iš rankų žaliąjį ožiuką tankiai suželsusio vieton, gali atsidėjęs jo ieškoti ir tikriausiai jo nerasi, nors gyvulėlis čionai pat ties tavo kojomis, prisiglaudęs prie kurios nors žolės, gludėtu. Panašias atsitikimas, kada bet kurio gyvulio kunas esti nudažytas jo gyvenamosios vietos spalvomis, kurios daro jį nežymų toje vietoje, ir kalbame apie saugojamąją, arba simpatingą, spalvą. Apskritai, saugojamoji spalva kai kuriais atsitikimais gyvulių gyvenime turi didelę reikšmę, nes, kalbant apie plėšriuosius, saugojamoji spalva padeda jiems iš pasaly silpnus gyvulius pulti ir sudaro rimtą priemonę nuo stipresniųjų gintis; nuolatos kitų puldinėjantiems gyvuliams saugojamoji spalva tuo patogi, kad slepia juos nuo godžiū priešų akių ir, nelaimė išitikus, padeda tikriau pasislėpti. Grįžtant prie žalios spalvos gyvulių, kurių vasaros metu daugybė pievose gyvena, bet tik tai musų akys maža tarp žolių jų atskiria, reikėtų pasakyti, kad amžinai žaliose atogrąžų srities giriose sutinkama galybės žaliarubių vabzdžių, medinių varlių ir gyvačių, žaliaplunksnių paukščių ir kt. gyvulėlių, kurie, žaliais rubais pasipuošę, darosi visai nežymūs medžių lapijoje.

Sulaukę žiemos meto, turime progos susidurti su tokiais gyvuliais, kuriems bėpigu baltame sniego paviršiuje slapstytis ir priešų akyse nežymiais pasidaryti, nes juos saugo baltos spalvos rubai, kurių jie įsigyja žiemai prisartinus. Tokių baltarubių gyvulių, kurių visi priklauso paukščiams arba žvėrimis, paminėsime baltąjį teterviną, baltąjį kiškį (kiškį baltušninką), širmonėlį ir žebinkškę.

Pasilik!

Trumpa, kaip vasaros žydėjimas, Tavoji meilė, o brangi. — Mes tik ką pasakom atėjome, Ir tu jau išieini.

Ar tu nenori pasimaudyti Gležnų žiedų kvapniu lietuvi? Drugelių laukuose pagaudyti Širdim džiaugsmu girtom?

Ar maža laimės mudviem lūpomis Ieškot žiedų svaigiųjų bus? Pažaiskim pajūry, padūkime, Kol mėlynas dangus.

Tau liūdna? Argi nusidėjome?! Aš taip šventai tave myliu! O! Neišiek šiame žiedų žydėjime, Sugrįžt jau bus vėlu.

Begyvendami pas mumis, suminėti gyvuliai tik tai žiemą dėti baltus rubus, nes jie du kartu metams keičia jų spalvą: žiemai prisartinus pasidaro balti, o kai pavasario saulutė pradeda kaitinti, tai jie apsisvelka rudais, žemės spalvos rubais, kurie juos vasara saugo. Nuolatos šaltose atšiaurio srityse gyvena didesnis baltos spalvos gyvulių skaičius, nes tenai be aukščiausių suminėti paukščiai darosi nežymūs ir išsisaugo pavojingų lapės smalingės dančiukų. Teisybė, lapės grobiui susiieškooti dažnai pasinaudoja jautri uoslė, kuri padeda ne tik tai, bet ir daugeliui kitų gyvulių tinkamą karnelį nutverti. Panašiai ir paukščių kiaušiniai, kurie perimi atvirose gužlose žemės paviršiuje, spalva esti pritaikyti spalvai vietos, kurioje gužta susukta. Prisiminkime čionai taškuotus pempės, dėmėtus žuvėdrius kiaušinius, kurių neatskirsi jūros pakrantėje, visokiais akmenėliais padengto. Vasariniai daugelio mūsų šalies žvėrių rubai turi tą savumą, kad jų nugara esti tamsios, kitaip tariant, šiltų tonų, o apačia šviesios, šaltų tonų, spalvos. Toksai spalvos paskirstymas kuno paviršiumi visai patogus, nes dienos metu tamsi nugara labiau nušviečia mėlynas, kitaip tariant, šaltas dangaus tonas, o apačia esti šėšelyje, kuri nušviečia žalsvai juosvas, kitaip tariant, šiltas nuo žemės paviršiaus atbloškų spindulių tonas. Panašiai dienos metu kuno spalvos ir gyvenamosios vietos tonams santykinai, žvėrys darosi neryškūs žemės paviršiuje, o naktį jie kiuti pasislėpę kuriam nors užkampyje. Naktinių žvėrių kuno spalvos santykiai esti kitoniškesni, nes jų kuno apačia, pav., barsiuo, dažnai esti tamsi, o nugara — šviesios atspalvio: tamsiame žemės paviršiuje tamsi jų kuno apačia tamsi darosi nežymi, o šviesi nugara savaime pranyksta nakties šešėliuose. Rodos, ryškus kitiems turėtų būti kunas tokių paukščių ir žvėrių, kurie pasižymi visai išmargin-

paprastais (patelė!), slankanti girinė, perkuno oželis ir kt.; jų visų plunksniniai rubai savo spalva esti labai panašūs į senus, sudžiuvusius lapus, ir visi vasaros meto žemės paviršius miške arba baloje. Besislapstydami žemės paviršiuje, sudžiuvusiais lapais padengtame, arba tuos pačius lapus kaip medžiagą gužtai pasidaryti suvartodami, aukščiausių suminėti paukščiai darosi nežymūs ir išsisaugo pavojingų lapės smalingės dančiukų. Teisybė, lapės grobiui susiieškooti dažnai pasinaudoja jautri uoslė, kuri padeda ne tik tai, bet ir daugeliui kitų gyvulių tinkamą karnelį nutverti. Panašiai ir paukščių kiaušiniai, kurie perimi atvirose gužlose žemės paviršiuje, spalva esti pritaikyti spalvai vietos, kurioje gužta susukta. Prisiminkime čionai taškuotus pempės, dėmėtus žuvėdrius kiaušinius, kurių neatskirsi jūros pakrantėje, visokiais akmenėliais padengto. Vasariniai daugelio mūsų šalies žvėrių rubai turi tą savumą, kad jų nugara esti tamsios, kitaip tariant, šiltų tonų, o apačia šviesios, šaltų tonų, spalvos. Toksai spalvos paskirstymas kuno paviršiumi visai patogus, nes dienos metu tamsi nugara labiau nušviečia mėlynas, kitaip tariant, šaltas dangaus tonas, o apačia esti šėšelyje, kuri nušviečia žalsvai juosvas, kitaip tariant, šiltas nuo žemės paviršiaus atbloškų spindulių tonas. Panašiai dienos metu kuno spalvos ir gyvenamosios vietos tonams santykinai, žvėrys darosi neryškūs žemės paviršiuje, o naktį jie kiuti pasislėpę kuriam nors užkampyje. Naktinių žvėrių kuno spalvos santykiai esti kitoniškesni, nes jų kuno apačia, pav., barsiuo, dažnai esti tamsi, o nugara — šviesios atspalvio: tamsiame žemės paviršiuje tamsi jų kuno apačia tamsi darosi nežymi, o šviesi nugara savaime pranyksta nakties šešėliuose. Rodos, ryškus kitiems turėtų būti kunas tokių paukščių ir žvėrių, kurie pasižymi visai išmargin-

lais, dėmėtis rubais, pav., visiems pažįstamo dagiliuko arba retai pas mus beužtinkamo lašies, kurie pirmu atžvilgiu turi labai žymius rubus ir kartu su tuo puikiai sugeba — dagiliukas dagilyje, o lašis epusėje — pasislėpti. Kiek atokiau margašparniams dagiliukui sudžiuvusiame dagilyje pasislėpus, apšvietimas susidaro taip nepatogus ir paukštelio judėjimui tiek greitai, kad jis vienu metu spėja pasislėpti iš žiurėtojo akių. Panašiai ir lušies kunas, lopiiniai dėmėtis, susislepia mirgančiuose epusės ir kitų medžių tarpulapiuose, kurie apsaugo plėšiką. Progai atsitikus, paminėsime čionai, kad net tokie atogrąžų srities gyvuliai, kaip žirafa, tigras ir zebra, labai ryškūs esti tik tai žvėrynuose; neįžengiamose savosios tėvynės klampynėse tigras, plačiose tyrų ganyklose žirafa ir zebra, nežiurinti jų kuno spalvos ryškumo, esti tiek nežymūs, kad tik tai labai prityrusios medžiotojų akys juos pamato.

Baigsime saugojamosios spalvos klausimą vandeninių gyventojų, pav. — šamo, ungurio, palšo ir viršaplūdės kuno spalvos paminėjimu. Atiminkime čionai, kad kiekvienam, kuris žiuri vandenų dugną iš viršaus, tenka susidurti su tamsiu dugnu, o tam, kuris žiuri vandenų paviršium iš apačios, kitaip tariant, nuo dugno, tenka regėti sidabrinis vandens paviršius. Priklausomai nuo to ir dugninės žuvis, pav., šamas ir unguris kuno paviršius turi tamsų, kuris esti nežymus tamsiame dugne; gilesniais vandens sluoksniais plaukiojanti žuvis, pav., palšas, papilvė ir šonus turi šviesius, o nugara tamsią, nes tatau padeda joms pasislėpti nuo priešų akių, kaip tų, kurie tyko jas iš apačios nutverti, taip ir tų, kurie saugo jas iš viršaus. Viršaplūdės papilvė ir kuno šonus turi sidabrinės spalvos, o nugara tamsoką, nes tatau padeda joms visai nežymias sidabriniam vandens paviršiuje pasidaryti. Saugojamosios spalvos pavyzdžių pateiktą ir įvairių plačių vandenų, jūrų ir vandenynų gyventojai, nes kai kurios medužos, jurinės kirmėlės ir jurinės žuvis kuną ne tik tai žydrokos spalvos turi, bet ir tiek skaidrų, kad jis vos žymus vandenyje, užtat tokių gyvulėlių vadinama "stikliniais gyvulėliais". Bet skaidrų kuną turintieji juriniai gyvuliai, kurie atviraime vandenyje gyvena, nes dugno gyventojai pasižymi vėl tokiomis kuno spalvomis, kurios daro juos nežymius dumb-
 jūros dugną ir užgultąjį šoną turi šviesų, o aukštyn atgręžtąjį pogelsvę, kaip smėlys, spalvos ir išmargintą įvairaus pavidalo dėmelėmis, kurios primena savini įvairias dalelytes, kurių jūros dugne nestingia. Begyvenančios įvairiaspalviuose koraluose žuvis pasižymi taip pat labai įvairiomis jų kuno spalvomis, kurios daro tas žuvis nežymias jų gyvenamoje vietoje.

Artimo ryšio su saugojamosios spalvos reikšniais turi vadinama pamėgdžiojamoji spalva ir maskiravimas, arba dangstymasis. Pamėgdžiojamos spalvos atsitikimu ją pasižymi gyvuliai, pav., daugelis vabzdžių, kuno spalva arba net jo pavidalu pamėgdžioja įvairius

(Tęsinys 3-me pusl.)

Biukų Vakarų Ir Kalėda-Salėda

(Seno žemaičio pasakojimas)

Jau virš 50 metų praėjo, kai aš pergyvenau pirmas tikrai išspūdingas Kūčias ir Kalėdas, ir tie įspūdžiai dar ir šandien tebėra aiškūs. Rodos, tai būtų įvykį pernai ar užpernai.

Kūčių diena mano tėtutis (motinos tėvas) dovanojo man naujas ledžingas ir aš visą pusdienį šliukštinėjau ant plyno, kaip stiklas, ežero ledo. Vakare, visi prie bendro ir gražiai papuošto stalo, valgėme skanią vakarienę: iš žuvies, spalvotų kisielių, virtų kvečių su aguonų pienu ir prėskučių. Ant kumetų šieno, stalo viduryje, gulėjo mūsų kalėdaičiai su įspauda avinėlio; ir mes prisitotin kitais valgiais juos laužėme, dailinome ir valgėme sakydami: "tegyvoja santaika tarp mūsų ir visų žmonių!"

Oras buvo giedras, tykus ir šaltas. Protarpiais kažkas kiemo pokšėjo, ir aidas atsitrenkęs į pušyną anapus ežero, grįždavo uždusęs atgal į kiemą. Visuomet iš vieno pakštelėjimo išeidavo pusantro, lyg raišas milžinas klumpuotų.

— Tai gražus Biukų vakaras! — tarė tėtutis.

— Ką reiškia Biukų vakaras? — paklausiau.

— Ar tu, vaikeli, nori žinoti? — Noriu, tituk, noriu!

— Na, tai aš tau papasakosiu: Biukų vakaras tai atgimimas gero lietuvių dievo Okkapirmo.

Biukų vakaras tai atgimimas gero lietuvių dievo Okkapirmo. O Kalėdos — tai jo šventė. Mat, jis nuo šio vakaro iki Mė ežerės, vadinosi Kalėda-Salėda. Ši vakarą mes besidžiaugdami jo atgimimą valgėme kvečius — gyvybės skelbą, — o rytą ir po rytą, kitaip linksminimės.

Seniai — labai seniai — lietuvių gyvenamoje žemelėje per dvi vasaras būta. Tuomet nereikėjo šalti ir po sniegus brailyti. Visada šilta, visada malonu... Dievai rūpinosi, kad žemelė būtų naši, kad viskas gerai užderėtų. Maisto žmonėms ir gyvuliams būta ikvaliai. Okkapirmas buvo parėdęs, kad kiekvienam svarbesniam reikalui būtų globėjas — dievas ar dievaitė — ir per ilgą laiką viskas gerai klostosi.

Bet, žinai, geras gimdo įlktą. Kada viskas gerai klostosi — niekam vargėlio vargti nereikia, niekam rūpesčiai neslėgia širdies — tai žmonės sulebedėja, pasidaro neatbūlnūs ir nerūpestingi. Tokiose aplinkybėse sulebedėja ir dievai, dingsta jų priimanstis prie žmonių, priegaspadorystės ir tada, kas yra linkęs prie pikto, gali be baimės maitotis ir žibtkus darinėti, nes niekas jų nesudraus.

Tai gi taip atsitiko ir su lietuvių dievais. Okkapirmas apsimetęs senumu, nieko neatbojo; Praamžius, bendrai imant, niekuomet nebuvo priitannas; Perkūnas buvo užsiėmęs kunų perėjimu; o kiti, mažesnieji dievai ir dievaitės taip pat savo tikrąsias peregias apledo ir besiedose perdėm linksminosi. Tuo tarpu Poklius pradėjo maitotis su saule. Auren apie sėjos mėnesio galą, jis ėmė kibinti mūsų saulutę ir biskis po bispat traukti į požemį. Diena ėjo trumpyn, o naktis — ilgn. Iš pirmo niekas neatbojo, bet kada diena labai sutrumpėjo, kada pradėjo darytis šalta, tada visi susirūpino. Okkapirmas pasisaukė tą maitą Poklių ir pareikalavo grąžinti saulę į vietą; bet jis tik nusijuokė. Tada Okkapirmas sukaupė visą savo vienką ir prasidėjo baisi dievų kova. Po kelių dienų ir naktų saulė tapo išlaisvinta iš Pokliaus žabangų, o jis pats nutrenktas į požemį.

— O kur tada buvo Dievulis? — paklausiau truputį sumišęs, kai tėtutis stabtelėjo užsikurti pypkė.

— Jis, vaikeli, kaip parašyta šventame rašte, tuomet tik žydus globojo, tik jais rūpinosi; o jo sūnus, Jėzus, dar nebuvo gimęs. Prieg tam ir jis panašų maitą pergyveno. Gal tau kas pasakojė, jog vienas jo mylimiausių archangelų, vardu Luciferius, kas reiškia "šviesos šaltinis", prikabinęs ir surikavęs keturis chorus angelų norėjo nuverstį Jį nuo sosto. Bet Jis laiku susigriebė. Po 40 dienų ir naktų mūsų Luciferius su visais sukilėliais tapo nugalėtas ir nutrenktas į pragarą.

Bet tu išvedei mane iš temos.

Yra pasakojama, kad dievas Okkapirmas po kovos su Pokliu išakęs saulei grįžti į ilgesnių dienų ratą, ir jį paklausė: grįžo. Dienos vėl pradėjo eiti ilgn; bet, kaip tik ateina sėjos mėnesio galas, ji ir vėl sukasi į Pokliaus nurodytą kelią. Okkapirmas dėjęs didžiausias pastangas grąžinti lietuviams nuolatinę vasarą, bet nestengęs. Jis sulvėręs naują dievaitį vardu Švaistikas, kuriam liepė šviesą kėravoti ir saulutę pabovyti, manydamas gal jį nusistovės; bet ji ėjo, kaip ėjus.

Po tokių neapsisėkimų, deves Okkapirmas tapęs labiau priitannas, labiau susirūpinęs gaspadoryste ir žmonių gerbiu — kitaip sakant, — atgimęs; o mūsų protėviai pradėję žvelgti Biukų vakarą ir Kalėdas. Tą vakarą jie valgėdavo grūų valgius, bet nevalgėdavo papų. Kalėdų dieną prasidėdavo baidės, kurios tai pas vieną, tai pas kitą tęsdavosi iki pat Naujų Metų.

Mūsų protėvių tikėta, jog pavartauniausias dievų garbinimo būdas, tai skaniai pasivaigyti ir gražiai pasilinksminėti. Lietuvių dievai patys nemėgo pasnikauti, tai jie žmonėms tuo neliepė; dėdoto mūsų protėviai turėjo daugybę švenčių ir prašmininių. Juk iš tikro kuo kitu sau atsilyginsi, kad ne šventėmis? Kaip save patieysi, kad ne prašmininiais?

Atgimęs dievas Okkapirmas ir negalėdamas grąžinti žmonėms nuolatinės vasaros, pasistatavijo kitaip jiems atsilgynti. Jis sugalvojo užsaldyti ežerus, upes, prūdus, sodžius ir pelkes. Tas jo sumanymas žmonėms patiko. Uždėjus ant vandenų storą sluoksnį ledo, ir užsaldžius vagiai įrendamas pelkes, jie galėjo keičiui be vangių kur tik norėjo, galėjo šliukštinti ir žaisti. Dėlto jis prieš savo tikrojo vardo buvo pramintas: Kalėda-Salėda. Mūsų protėviai sakydavo: "Kalėda-Salėda, užsaldyk ežerus, upes; bet neužsaldyk mano širdies meilinges."

Tėtutis nutilo. Iš mano krūtinės savaliai išsiveržė gilus adūsis. Savo širdyje jaučiau karštą pritarimą prie lietuviškų dievų ir norėjau sužinoti, kas su jais atsitiko. Tėtutis pažvelgė man į akis ir tarė:

— Galėčiau dar daug pasakoti, bet manau, jog tavo galvelėi tuo tarpu pakaks.

— Gal rytą papasakosi?

— Ne. Rytą bus kita roda. Jei abu sulauksiva kiti Biukų vakaro, tai aš prižadau atnaujinti pasakojimą.

Tą naktį ilgai negalėjau užmigti. Neaiškos mintys kilo mano galvoje ir vėl nyko. Bilo džiaugsiavaiduoti dievų atvaizdus, Okkapirmą lyginau su Turliu žabangų, o jis pats nutrenktas į požemį.

(Tęsinys 2-am pusl.)

1) Grauzikai vadiname: kiškus, peles, voveris, žvynes ir kt. artimus šiems gyvulius; jie lig 5 ir daugiau kartų per metus veda ir kas kartas po 6 ir daugiau jauniklių.
 2) Plėšriųjų gyvulių paminėtini: lydeka, vanagai, vilkas ir kt.
 3) Žolėdžių gyvulių paminėtini: briedis, elnias, stirna ir kt.
 4) Mišraus valgio gyvulių žinomi: karpis, varna, šernas ir kt.

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
DRAUGAMS IR KOSTUMERIAMS

TAILOR AND FURRIER

Cleaning, Glazing and Remodeling Furs

FRANAS IR IEVA NAVAKAUSKAI, Sav.

2653 W. 43rd St. Tel. Lafayette 4116

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Visiems Kostumeriams ir Draugams

FRANK NIPRIKAS

GROCERY AND MEAT MARKET

4451 So. Halsted St. Boulevard 2950

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
draugams ir visiems lietuviams

TURNER BROS. CLOTHING CO.

Halsted St. and Roosevelt Rd.

Telefonas CANAL 1476

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ
NAUJŲ METŲ

Linkių Visiems Savo Draugams ir
Radio Klausytojams.

Sophie Barcus RADIO PROGRAMŲ VEDEJA

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ
NAUJŲ METŲ

Draugams ir Visiems Lietuviams

STANLEY SHIMKUS, DAMBROU AND COMPANY

5100 SO. MARSHFIELD AVENUE
Prospect 1585-1586

GARSINKITĖS "NAUJIENOSE"

Tamsoj

Užgesintos lempos supas,
Telegrafo vielos kaukia,
Ir lietaus lašai į stogus
Dainą barškina nejuokia.

Tamsu. Tuščia... Nėr nė dvasios.
Vėjas vėją veja, varo —
Ir... gėlė suknibęs guli,
Negyva ant trotuaro.

Pametė kas nors petyčia
Ją iš bukieto kvapningo,
Gal būt puošus ji bažnyčią,
O dabar — purve pradingo.

... Ūžia šėlsta šiaurus vėjas...
Įsisūpęs į milinę,
Nerangiai į tolių šlepi
Senas miesto panaktinis.

KALĖDOS TĖVIŠKĖJE

Lionė šiandien laisva. Jos ponia, pas kurią Lionė jau antri metai tarnauja, išvažiavo visai savaitei pas savo brolių į Detroitą. Lionė šiandien ankščiau, negu paprastai, atsikėlė, sutvarkė kambarius ir kitą namų ruošą atliko. Paskui ji norėjo eiti į teatrą. Tačiau kiek pagalvojusi nuo to sumanymo atsisakė. Nutarė, kad jai geriau bus pasilikti namie ir baigti nerti megstinuką poniai mergaitei. Tai bus jai Kalėdų dovana. Namie pasilikti akstino ją dar ir tas faktas, kad iki švenčių tik dvi savaitės bebuvo, — reikėjo skubėti su dovanos padarymu.

O tos Kalėdos! Kiek daug visko jai primena...

Nerdama megstinuką, Lionė prisimena jai taip brangią tėviškę Lietuvoje. Kiek tų gražių prisiminimų jos vaizduotėje pinasi! Prisimena, kaip Kalėdų švenčių proga ji grįždavo į tėviškę, kaip jos visi laukdavo... Kada ji su broliu grįždavo iš stoties, tai net jų tas senas, senas šunelis Rudis toli nuo namų pasitikdavo juos bei vizgindamas uodegą išskandavo į vežimą. Atsisėdęs priešais ją, jis besigerindamas jai kripdydavo galvą tai į vieną, tai į kitą pusę.

Ir kaip toms šventėms visi ruošdavosi! Visą savaitę prieš Kalėdas jos šeimos darbas virto virdavo. Kadangi Lionė tik šventėms parvažiudavo namo pailsėti, tai nuo visokių darbų ji buvo paluosiujama. Bet matydama, kaip visi dirba, ir ji negalėdavo dykiniauti, — tai vienai, tai kitai bandydavo įsipiršti už pagalbininkę. Jei kam savo darbų ji neįtikdavo, tai virėja Agota visada ją priglausdavo. Ji sakydavo: "Man jūksi. Padirbėk, vaikeli. Nedirbsi — tai ir švenčių nepažinsi".

Lionė ypačiai mėgdavo prisidėti savo darbų prie francūziškos tešlos pyragėlių, kuriuos gamindavo Agota. O dirbti ji norėjo dar ir dėl to, kad niekas negalėtų jos pavadininti "veltėdžiu", kaip tai buvo prates daryti vienas jos dėdžių, kuris paprastai per Kalėdas atvažiudavo į svečius.

Lionės šeimoje buvo jau toks paprotys, kad Kalėdų šventėms, kada suvažiudavo į namus visa šeima, tai būdavo ir artimesnės giminės suprašomos į svečius. Tai buvo lyg ir kokia tradicija. Tik nelaimė ar šiaip koks svarbus įvykis tegalėdavo artimą giminaitį sulaukyti nuo atvažiavimo.

Bet štai jau ketvirtos Kalėdos, kaip Lionė švenčia švėtimame krašte ir tarp švenčių žmonių, kurių ir papročiai ir įsitikinimai yra skirtingi. Pagaliau ir tie žmonės yra skirtingos tautybės, su kuriais sunku susiprasti. Kažkaip viskas švėtima ir šalta. Ji norėtų

kam pasiguosti, atvirai pasikalbėti bei atidengti savo išgyventą ilgęsi. Jai būtų lengviau, jei ji galėtų artimą žmogų surasti.

Lionė gal šiandien nebūtų tokia vieniša, jei tebegyventų jos dėdienė, kuri ją į šią šalį atsikviestė. Bet jau greit bus du metai, kaip dėdienė išsisi "tyliųių mieste".

Šiame miestelyje gyvena dvi lietuvių šeimos, kurios Lietuvą apleido dar prieš pirmąjį karą. Nei jie patys, nei jų vaikai Lietuvos reikalais nesirūpina, lietuviškų laikraščių neskaityto. Su jais Lionė nieko bendro neturi, — jie yra jai svetimi.

Dabar, Kalėdų belaukdama, ji gyvena tik atsiminimais apie savo tėviškę. Jei ne tie atsiminimai, ta jauti ir maloni šeimos židinio šiluma, kurią ji rasdavo grįžusi į tėviškę, tai ji jautytų visiškai nusiivylusi švenčių belaukdama. Nors prisiminti ji gali tai, kas taip buvo malonu praityje.

Kalėdos... Su kokių nekantrumu Lionė jų laukdavo, kai buvo dar maža mergaitė. Adventas jai buvo nemalonus tuo, kad turėdavo labai gerai elgtis. Tai buvo rimties laikas, kada jokios vaikų išdaigos nebuvo toleruojamos. Motutė ir ją ir kitus vaikus įspėdavo: "Jei neklausysi, nesielsi, kaip pridera, tai ir Kalėdų tau nebus".

Dabar, svetur begyvendama, Lionė gali tik prisiminti apie tai, su kokių nekantrumu ji laukdavo Kalėdų švenčių ir kokį džiaugsmą jai tos šventės atnešdavo.

Visa tai praėjo, dingo. Ji nesitiki sulaukti tokių Kalėdų, kokias praleisdavo tėviškėje... — Otilyja.

AR ŽINOTE, KAD -

Pracitais metais buvo pasiūsta pusė milijono sveikinimo kortelių Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Kortelių gamintojai padarė \$500,000,000 biznio. Sveikinimo kortelių kainos buvo nuo 1c. iki \$1.00. Daugiausia jų buvo parduota, kurių kaina buvo 2 už 5c. ir po 5c. Brangiųjų kortelių rūšies buvo parduota daugiau po 50c. negu po dolerį. Nuosimėtais imant sezoninių kortelių buvo pareikalauta sekamai: Kalėdinių — 35%; Valentine ir Vėlykų švenčių proga — 20%. Gimtadienio proga daugiau kortelių buvo pareikalauta, negu Motinos Dienai. Vestuvių proga mažiausia buvo pareikalauta. Kareiviai reikalauja didelio formato ir brangios rūšies kortelių.

My Thinking...
My Money... My Time
will stay in this
war to the finish
—Every American WAR BOND

Blukų Vakarą ir Kalėda-Šalėda

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

skių titeliu, kuris gyveno anapus upės. Jo balti, kaip lino pluoštas plaukai, jo žibančios akys ir gera širdis, visuomet primindavo man gerumo pavyzdį. Pokliu lyginau prie žvingių Pilypo, kuris žibitų pridavęs pernai išbėgo į Ameriką. Perkūną bandžiau lyginti prie perklės vištos su žmogaus galva, arba prie nematomo pikčiurnos, besvaigantio žaibus iš už debesų. Vaizdavosi ir dievų kovos, jų nesutikimai ir pykčiai. Prisiminė ir Dievulio kovą su Luciferiu ir piktų velniukų atsiradimas.

Labiausiai rūpėjo lietuviškųjų dievų likimas. Kas su jais atsitiko? Kodėl dabar apie juos niekad nekalba nei namuose, nei bažnyčiose? Ir aš pajutau ilgęsi prie jų; bet, tuo pat metu prisiminė prisakymas, kurį nesenai buvau išmokęs: "Neturėk svetimų dievų prieš mane." Bet juk lietuvių dievai man nesvetimi... Jie mano protėvių ir mano.

Negalėdamas suformuluoti aiškios nuomonės, stipriai pasiryžau laukti kito Blukų vakaro.

—J. Šmotelis.

Meno negalima išmokyti — išmokyti galima tikrai techninių ir teorinių dalykų.

Šitie dalykai yra atskira šaka, susijusi su kitomis studijomis ir temomis; turi plačią dirvą kultūriniam auklėjimui ir estetikos išvystymui.

Meno supratimas, prie jo palinkimas ir gabumai yra prigimtas dalykas.

Kas neturi talento bei gabumų, tas negali būti geru menininku.

Lotynų kalboje žodis "tu", reiškia tą patį, ką mūsų kalboje tu arba jūs. —M. Š-kis.

LINKSMŲ KALĖDŲ IR SEKMINGŲ NAUJŲ METŲ
VISIEMS NAUJIENŲ SKAITYTOJAMS

JUCUS SISTERS RESTAURANT

1608-10 West 47th Street Telephone YARds 4998

Acme Pie Company

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ

Linkime Visiems Lietuviams širdingiausių Linkėjimų
ir Geriausių Pasekmių 1945 Metais!

GREETINGS

John P. Homchis, Sr.

DETROIT, MICHIGAN

and

CLEVELAND, OHIO

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
Linkime Visiems Mūsų Kostumeriams ir Draugams

Merry Christmas

Healty Food Restaurant

JOE and JULIA MALONIS, Prop.

3206 So. Halsted St. Phone Victory 4579
CHICAGO, ILLINOIS

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ
NAUJŲ METŲ VISIEMS

JOHN VAITKUS

DRY GOODS STORE

2700 W. 43rd St. Phone Virginia 3153

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
draugams ir visiems lietuviams

KOSTLEVY & CO., Inc.

PLUMBING SEWER CONTRACTOR

814 West 18th Street

Tel. CANAL 1044

CHICAGO, ILL.

KELETAS PRIEMONIŲ KOVAI DĖL BUVIO GYVULIŲ VALSTYBĖJE LAIMĖTI

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

negyvosios ir gyvosios gamtos daiktus, kurie juos nežymiai aplinkumoje. Gražių pamėgdžiojamos spalvos pavyzdžių randame ir mūsų šalies naktinių drugių atstovuose, kurie savo spalva primena apkerpėjusius medžių kamienus. Pristatini vasaros metu prie medžio, kurio kamienas kerpėmis apaugęs, rodos, nieko jo žievėje nepastebi, o tuo metu pakyla tiesiog prieš tavo akis skaisa: sparnų peteliškė ir nuskrenda tolyn. Paprastai peteliškės, kitaip tariant, naktiniai drugiai, dienos metu glūdi prisikabinusios prie medžio žievės ir atsi- grežusios žiūrėtojo pusėn oru- tinį sparnų paviršių, kuris sa- vo paveiklu panašus į apker- pėjusių žievę, užtat peteliškės ir esti visai nežymios. Panašiai ir daugelis kitų naktinių gyvulių, kurie dienos metu slapstosi, ku- no spalva pritaikinta medžių žievės arba žemės paviršiaus spalvai, pav.: ierbės, pelėdos, laliai ir kt.

Pavienių gyvulio kuno dalių spalvos ir jų pavidalo taikymas, turi kartais kiek speciališkesnės reikšmės. Pav., velnio žiedas, atogrąžų srities vabzdys, kuris priklauso prie vadinamųjų Die- vo meldėjų (Mautis), minta į vairiais drugiais ir visiškai pri- mena savimi raudoną vienos or- chidėjų žiedą. Bėmėgdžioda- mas, velnio žiedas prisikabina užpakalinėmis kojom prie kurios nors šakutės ir silpnai judin- damas likusią kuno dalį, tuo pri- vilioja tinkamus grobiui dru- gius, kurie neatsargiai "žiedan" nutupia ir patenka į grobuones nasrus. Drugys — lapas (Phyl- lium) minta lapais ir visu savo kuno pavidalu taip panašus į lapą, kad patelė, ramiai betu- pinti medyje, sunku pastebėti, net iš arti (patinėliai netaip pri- sitaikę). Paminėtinas būtų čio- nai ir vabzdys — lazdelė, kuris primena savimi paprastą medžio šakutę. Bet visų įdomiausių ne- gyvosios gamtos dalykų pamėg- džiojimo pavyzdį duoda drugys — kalima (Kallima paralekta), kuris gyvena Sumatros saloje. Viršutinis jo sparnų paviršius tamsiai mėlynas su skaisčiai aranžiniais pakraščiais, o apati- nis paviršius kartoja visas su- džiuvusių lapų savumų; gyslu- tes, paraiztų budžių padarytas

dėmės ir t.t. Gyvena sausuose miškuose, kuriuose taiko nutu- pi apdžiuvusiose šakose.

Dangstymasis pasireiškia tuo, kad kuris nors gyvulėlis pa- dengia save arba savo butelį pašaliniais daiktais, šaliniais randamais, kurie padaro ir jį patį arba jo butelį nežymų ap- linkumoje. Panašiai besidangst- tančių gyvulėlių galima aptik- ti ir mūsų krašte, pav., lašalų vikšrai, kuriuos vadiname ap- siuovomis ir kuriuos gerai pa- žįsta kiekvienas mieškeriotojas, apdengia savo kuno dalį įvai- riaus šapeliais ir taip apsiden- gę ramiai upokšnio pakrantėje gyvena. Prityrusi akis tokius pasislėpėlius tuojau pažins, o kas apsiuvų nepažįsta, pama- tės jas, tikrai pamany, kad regi ne gyvulėlį, bet špėlių kruvą. Taip pat gražų dangsty- mosi pavyzdį sudaro kikičio ir kitų paukščių gužtos, me- džiūose sukamos, kurių dube- nėlis esti apkašiotas įvairio- mis kerpėmis, samanomis ir kita panašia medžiaga, kuri su- slepia gužtą tokiomis pat ker- pėmis apaugusiame medžio ka- mieno ir jo šakų paviršiuje. Nemaža dangstymosi pavyz- džių rastume jūros dugne, nes tokie gyvulėliai, kaip krabai, kurie nuolatos saugosi nuo žs- tuoniakojų ir kitų plėšikų, pa- dengia save įvairiais akmenė- liais, kriaukleliais arba leidžia kuno paviršiuje dumbliams, kempinėms ir polipams augti. Paminėtina, kad kai kurie paukščiai patys, nelyginant, nu- mano dangstymosi priemonių naudingumą ir sugeba jomis pasinaudoti, pav., pastebėta, kad gervės — patelės, beperė- damos jauniklius, ištepa plunk- sninius savo rubus purvais ir tuo darosi panašios purvams žemės paviršiui; baltieji teter- viniai, jei nespėja įsigyti vasa- rinų rubų kartu su sniego nu- tirpimu, taip pats stengiasi ap- sidrabstyti purvu.

Bet kas gerai įvairius gyvu- lius pažįsta ir juos laisvėje tu- rėjo progos matyti, tuojau pa- klaus, kaip paaiškinti labai ryš- kios spalvos tokių gyvulių, pav., pantinės gyvatės, dėmė- tojo gonio arba kai kurių tran- džių, kurie jų gyvenamosios vietos paviršiuje esti tiek žy- mūs, kad jokios kalbos apie jų slapstymąsi čionai negali būti. Tokiais atsitikimais tenka pa- daryti priešingo pobūdžio iš- vadą, aiškiai pažymint, kad kai kurie gyvuliai, daugumoje at- sitikimų nuodingi, ne tikrai ne- mėgina slapstytis, bet visus, nelyginant, perspėja, kurie juos regi, kad kiekvienas jų saugo- tųsi. Dažniausiai tokie gyvu- liai būna turi geltonomis, juo- domis, raudonomis arba kitų spalvų ryškionis dėmėmis iš- margintą, ir tatau bet kuriam plėšikui primena, kad tokio gyvulio, kuris iš tolo aiškiai matyti ir kuris, rasi, ne kartą turėjo progos neatsargų smai- liugą pamokinti, nereikia liesti. Panašią gyvulių kuno spalvą vadiname baidomąja, gąsdina- mąja arba perspėjamąja spal- va. Paprastai baidomosios spal- vos gyvuliai pasižymi tuo, kad turi nuodingųjų priemonių priešui pabaidyti arba tiek ne- gardaus kvapo, nemalonaus skonio kuno, kad geresnės uoslės ir jautresnio skonio ju- timo plėšikai, kartą jo pamė- gingę, daugiau tokio gyvulio ne- beliečia. Be aukščiau suminėtu baidomosios spalvos gyvulių, paminėtini būtų čionai širšu- lės, vapsva, kai kurių vabz- džių trandės, kvarklys gelton- pilvis, tritonas skiauterčtasai ir kt. Daugelis paukščių ir žvėrių plėšikų tokių baidomosios spal- vos gyvulių ir vengia liesti, nes nusimano, kad vapsva ir pantinė gyvatė gali skaudžiai

igilti ir tuo net mirties pavojų sudaryti, o kai kurių vabzdžių trandės esti tiek ne- skanios, kad paukščiai, net prievarta jais pašalinai, tuojau negaidųjį kasnelį išspāuna. Jei baidomosios spalvos rubais pasirodę gyvuliai tų rubų ne- turėtų, tai jie nuolatos galėtų patekti kurio nors plėšiko na- guosna ir tuo nukentėtų, no- s jie gerokai aplamdyti ir suga- dinti dėliai nemalonaus kuno skonio ir susilauktų laisvės. Žinoma, jei žmogus, kurį nors gyvulį pamatęs, jo išsigąsta, tai tatau dar neparodo, kad ir visi gyvuliai to gyvulio turi bijoti, kad jiems toksai gyvulys bai- sus; baidomosios spalvos gyvu- liai kartais tiktai tuo priešus "pabaido", kad primena jiems negardų savo kuno kvapą ir nemalonų skonį.

Pagaliau sustosime ties mi- metizmo, arba mimikrijos, rei- šiniu, kuris liečia tuos gyvulių gyvenimo atsitikimus, kuriais pavienių rūšių atstovai savo ku- no spalva ir pavidalu pamėg- džioja kitus, geriau apsaugotus arba mažiau pastebimus gyvu- lius. Įdomų mimetizmo pavyz- dį sudaro Pietų Amerikos (Bra- zilijos) Heliconidae ir Leptali- dae šeiminų drugiai. Dalykas toksai, kad Heliconidae šeimos atstovai turi labai žymų kuną iš lėto skraido ir nesisaugo priešų, nes jų kunas labai ne- skanus — turi smarkiai kve- piančių medžiagų. Paukščiai jų neėda. Tuo pasinaudojo šm.

Tu Nemyli Manęs

Juk tu sakei tikrai ateisi
Prie jazminų pavakary,
Dabar žinau — tu tik juokeisi,
Dabar žinau, jog tu žiauri.

...O gėlės alpo savo grožiu,
Ir vėjas meilinosi jom...
Man daugel kartų pasirodė,
Kad tu atbėgi patylem.

Aš nežinau, kur tu praleidai
Kvapniąsias vasaros naktis,
Neklausiu aš, koks jojo vardas,
Nerūpi man, kas buvo jis.

Manau — tas pats mėnulis juoksis,
Nuo vėjo jazminai nubus,
Tu juk ateisi pasiguosti,
Kad tau gyvenimas sunkus.

Leptaliidae drugiai, kurie karto- ja visus savo netikėtų globėjų savumus. Jų kunas nekepie- tačiau paukščiai jų neliečia, nes kas per smagumas ragauti pa- prastai išspāunamą daiktą. Daugelis visai nekaltų vabzdžių taip pat pamėgdžioja nuodin- gus, negardžius arba plaukuo- lius. Įdomų mimetizmo pavyz- dį sudaro Pietų Amerikos (Bra- zilijos) Heliconidae ir Leptali- dae šeiminų drugiai. Dalykas toksai, kad Heliconidae šeimos atstovai turi labai žymų kuną iš lėto skraido ir nesisaugo priešų, nes jų kunas labai ne- skanus — turi smarkiai kve- piančių medžiagų. Paukščiai jų neėda. Tuo pasinaudojo šm.

žaltys, kuris kartais kartoja pantinės gyvatės kuno paveik- lą. Pagaliau, net visiems pažis- tamą gegutę iš dalies galėtume pavadinti paukščio mimikrijos pavyzdžiu, nes kuno apačios pa- veikslu ir skraidymo būdu pri- mena paukštvanagį. Pastarasis dalykas gegutėi naudingas, nes jį nei beskraidžiodama paliai že- mus krumus panašumu į pauk- švanagį išbaido perinėčius mazu- čius paukščiukus ir, pastebėjusi jų gužteles, padeda tenai savo kiaušinius.

Pabaigai sustosime keliais žo- džiais ties mėginimais pritaiky- ti saugojamąją spalvą ir arti- mus jai reiškinius įvairiems žmogaus gyvenimo atsitiki-

mams, nes žmonėse nuo atos tenka susidurti su saugomojo pobūdžio pažiūromis ir jų dang- stymosi, su baidomojo pobu- džio veiksmiais ir savotiška mi- mikrija. Bet kiek suminėti reiš- kiniai liečia žmogaus gyveni- mą, tai dažniausiai tenka turė- ti omenyje jų sąmoningumą. Visai kas kita dedasi šiais atsi- tikimais gyvulių valstybės gy- venime, nes saugojamoji spalva ir kiti artimi jai reiškiniai gy- vulių gyvenime savaime pasirei- škia: pripuolamai atsiradę arba iš menkančių natūralaus pa- rinkimo keliu susidarę visi tie gabumai įvairių gyvulių nesą- moningai panaudojami. Pigių palyginimų čia neturėtume ieš- koti.

"K—ra"

AR ŽINOTE, KAD —

Į stiklinę įpiltas karštas van- duo, ją susprogdina dėlto, kad karštis greit plečiasi ir ją per- plėšia. Tas pat atsitiktų, jei- gu į šiltą stiklinę įpiltum la- bai šalto vandens. Storas stik- las greičiau trūksta, nes jis suima daugiau karščio. Labo- ratorijose vartoja stiklinius vamzdžius, padarytus iš labai plono stiklo, tad jie nesprogs- ta.

★

Žmogus, kuris skaito tiktai vienos kurios frakcijos laik- raščius ir seka tiktai vienpusiš- kos politikos tezių, jis ne tik kad nedaro pažangos, bet kar- tu lieka tikrosios demokrati- jos priešu.

—M. S-kis.

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ 1915 METŲ

Linkiu Visiems Giminėms ir Draugams

Joseph Ascilla

1833 W. EVERGREEN AV.
Chicago 22, Ill.
Tel. ARMitage 5287

Kalėdoms,
Naujiems
Metams,
Linkiu Laimės
Ir Sveikatos!

BEN. J. KAZANAUSKAS

2202 W. Cermak Rd.
Tel. CANal 8887

Linksmų Kalėdų

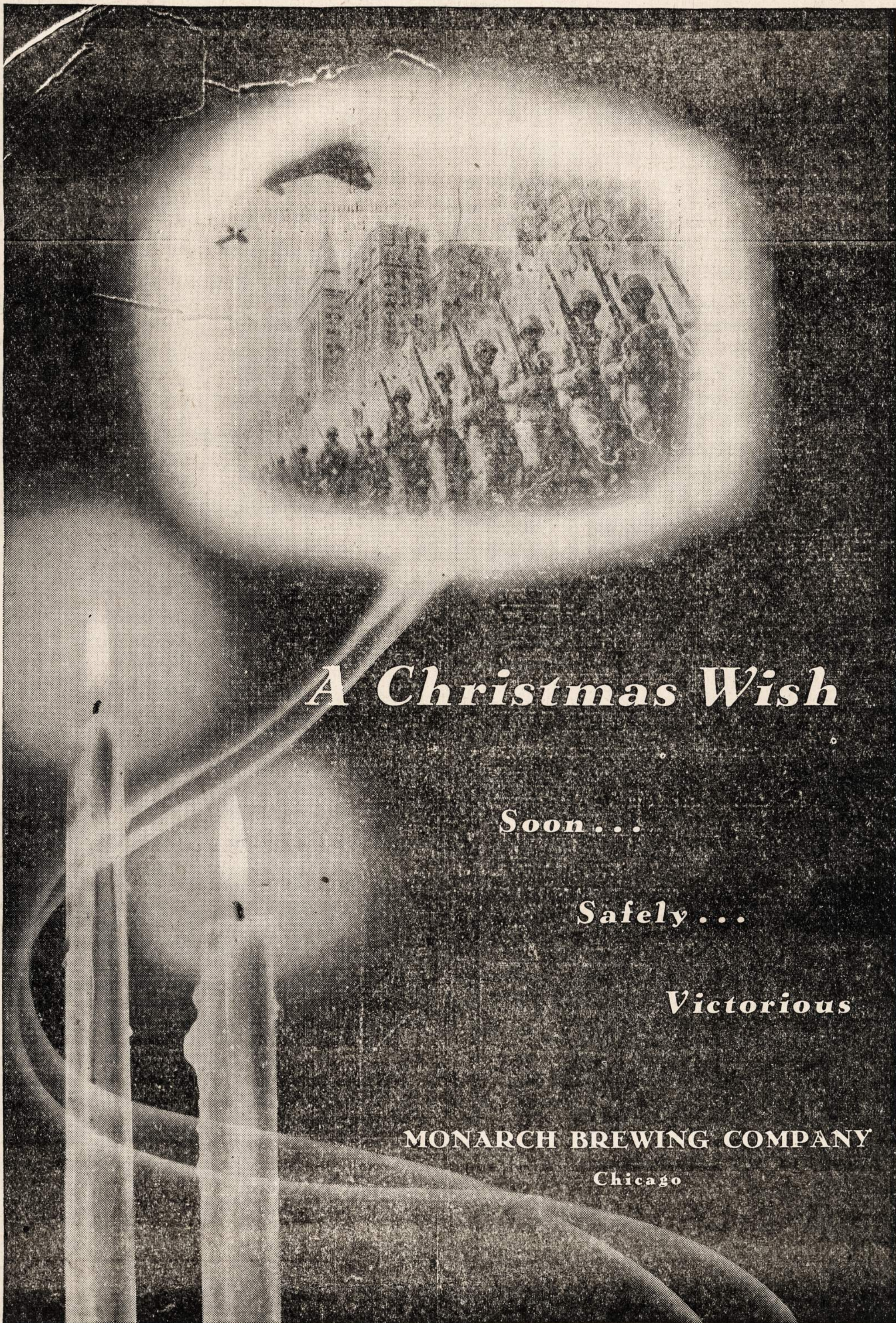
ir šimet laimėti
karą visuose
frontuose

John Brdecka, Sav.

ARCHER AVE.
BIG STORE

4187 Archer Ave.

A Christmas Wish

Soon...

Safely...

Victorious

MONARCH BREWING COMPANY

Chicago

ŠILTI OVERKAUTAI

Visai nebijosite šalto oro, jei devėsite šiltą overkautą pirktą Klement and Klement krautu- vėj. Šie overkautai yra Society Brand išdirbystės. Jie šilti, stip- rūs ir geri.

KLEMENT
and
KLEMENT
1213 SO. HALSTED ST.
Phone CANal 1264

Atdara ketvirtadienio ir šeš- tadienio vakarais.
Sekmdienį visą dieną.

PIRKITE KARO BONUS

LINKSMŲ KALEDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
Linkiu Draugams ir Pacientams

DR. JOSEPH KELLA
DANTISTAS

6558 S. Western Ave. Tel. Hemlock 2061

LINKSMŲ KALEDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
VISIEMS LIETUVIAMS

TOSCANO RESTAURANT

RAVIOLI and SPAGHETTI SPECIALYBĖ

2439 So. Oakley Ave.
Meucci and Quintali, Sav.

Chicago, Ill.
Tel. CANAL 9557

LINKSMŲ KALEDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
Visiems Musų Draugams, Kostumeriams ir
Pažįstamiems Linki

BOSTON SHOE STORE

3435 SO. HALSTED STREET
Sav. p. HARRY POTICHA.

LINKSMŲ KALEDŲ IR LAIMINGŲ
NAUJŲ METŲ

Linkime Musų Kostumeriams ir
Visiems Lietuviams

**GENERAL SAUSAGE
COMPANY**

JAN HARCZAK

2001 Blue Island Ave. Tel. CANal 6900

PIRKITE KARO BONUS

Su Tavim Ir Be Tavęs

Tiltas kaukė, švilpė vėjas pro stulpus,
Blaskės lapai po aklas gatves.
Ar atsimeni... paklausei tu manęs,
Ką mums lemia griausmo daužomas dangus?

Tavo akys švietė mėlyna ugnim,
Tu neklausėi, nei iš kur, nei kas esu,
Ir drebėjai, ir gal buvo tau baisu,
Betėjai per audrą su manim.

Būčiau drisęs galinėmis su dangum!
Būčiau puolęs krintančias žvaigždes,
Ištąskyčiau visas šmėklas ir dvasias,
Jei išdrįstų jos pastoti kelią mum.

...Kur dingai?! — Ach, kokia saulėta diena!
Gėlės svaigsta, paukščiai netveria džiaugsmu.
Nėr kur eiti man, nėra namų,
Vienuma — mirtis. Mirtis — tai vienuma...

BEN. BABRAUSKAS

GAJŲS IR NEGAJŲS NAUJADARAI

Literatūros teorija ir kalbos mokslas naujadarais įprastai vadina naujai sukurtus ir viešam reikalui pateiktus žodžius. Aš šiuo tarpu naujadarų sąvoką imu platesne prasme, priglaudamas čia kilmės atžvilgiu ir nebe naujus žodžius (ar net atskiras jų, pvz. akcentologines ar morfologines, lytis), bet tik naujai peršamus bendrinei kalbai. Taigi šiuo požiūriu bendrinės kalbos vartotojui tolygūs naujadarai tiek naujukai *skriostai* ar *narstukai*, tiek rastinukas *narstyliniai* ("chrustai").

Poeto, sakytum, jau tokia duona kurti naujus žodžius. Daugiausia naujų žodžių jis sukuria, pasitelkęs metaforą: *pabyra* metai ašarom, *užpuolė* sielą jausmas, *įsirėmė* naktis krūtinėn, jau baigia *tirpti* akys. Bet nevisada poetas pasitenkina tais prasminiais naujadarais: garsinių asociacijų, vadinamosios poezijos muzikos, pagautas, sukuria jis ir pirminių naujadarų, t. y. nebūtų ir dažnai nebūsimų, neturinčių pretenzijų prigyti, žodžių. Esama net literatūrinių srovių, itin pamėgusių tokių žodžių kūrybą (dadaizmas, simbolizmas). Kadangi poetų naujažodžiai kuriami kūrybinio nusiteikimo poveikyje, nepaisant jokių kalbos dėsnių nei gramatikos taisyklių, tai čia kaip tik tinka žodžių kūrybos terminas, sugreitinantis jį su būdingai šios rūšies kalbininkų bei kalbovų darbą apibūdinančiu žodžių darybos terminu.

Perverskim vieną kitą poezijos rinkinį — tokios kūrybos pavyzdžių ilgai neteks ieškoti: *gaisri* bedugnė, mėnesiena *krupulinga*, nendrės *lingutėlės*, žygliai *ilgūs*, tylybė, *vienala*, *sielvarta* (B. Sruoga), bangos *rituolės*, protas *žalčiuojasi*, dainos *skiniuojasi*, klonis *žaltūnas*, *bangynė* (J. Tysliava), *skauduolė* krūtinė (F. Kirša), *žaltonis* (K. Binkis), *vėlė nemarūnė* (Brazdžionis), *žiemarės šaltupis*, *rataiška saulė* (pr. morkūnas). Nuo išdidių Lyros skambintojų neatsilieka ir kuklūs Prozos tarnai; štai keletas Dovydeno kadaise premijuoto romano naujūku:

Pirkite tose krautuvėse, kurios garsinasi "NAUJIENOSE"

kas, gal būt, savo amžių neįuipinęs kamuolio, o poetas, neuostęs vaistinės kvapų, nesukurs sporto ar vaistinės terminų. Jie galėtų tik jau pasiūlytus žodžius priimti ar atmesti, bet tai nebloggerio pajėgs atlikti patys vartotojai... Jų žodis, šiaip ar taip, lemiamas.

Kalba, atspindėdama gyvenimą, atspindi įvairius to gyvenimo tarpinius. Per kelis pastaruosius šimtmečius turėjome įvairių (kaimyninių, valdinių, kultūrinių) vokiečių, gudų, lenkų įtakų — visa tai paliko atitinkamų pėdsakų mūsų kalboje. Su tų įtakų pabaiga, su naujai atkurto nepriklausomo gyvenimo pradžia savaime baigė dienas dar nesėję "išikūnyti" įvairūs *blūdai*, *paltai*, *buketai*, *cirkliai*, *šienikai* (*šienikai*), *červėty*, *so-sai*, *sosikos*... bet ar visos šiukšlės jau iššluota? Ar tikrai jau nebegirdime *spriskų*, *fantų*, *fundyti*, *sierinkų*, *flygelių*, *kaprizų*, *futbolų*, *bokalų*, *špagalkų* ir pan.? Ar jie nepuošia mūsų apysakų bei romanų? Teoriškai tikrai, kur būt, ne daug kas besutiktų juos ginti, bet praktiškai vis dėlto... nesutinka nusikratyti. Jeigu *basketbolą* seniai užmiršom, tai ne dėl ko kito, tik dėl to, kad jį pakeitė parankus *krepšinis*, bet analoginis *kojinis futbolo*, pasirodo, neįstengia nugalėti. Iš tikrųjų, nemaža kasdieninės apyvokos dalykų dar neturi tikslaus lietuviško pavadinimo, tad turi nukęsti arba kalbinis bei estetinis jausmas, vartojant netaisyta svetimybę, arba tikslumas — tuo atveju, kai, vengiant tikro pavadinimo, pavartojamas kuris sinonimas. Tertium non datur. Arba vartok *spriskas*, *fantus*, *fundyti*, *bokalus*, arba išsiskinkinėk lietuviškais neaitikimėmis *nulaistymais*, *dovanomis*, *nupirkimais*, *stiklais*.

Be to, reikalo verčiami, vartotojai pamažu susiranda ar susikuria ir vykusį tikmenų. Jau gal dešimtis metų moterų esu puolamas duoti ką nors geresnio, estetiškesnio, lietuviškesnio jų sijos *padelkoms* pavadinimui; siūliau *skvernus*, siūliau *galūnes*, bet pats jaučiau, kad ne tas ir gana. Ir tik prieš metus visai nežymiai provincijos laikraštyje randu zarasiškių visai puikų, bendrinei kalbai galintį tiktį, žodį, *šėtos*: "Brendant per šla-

(Tęsinys 5-am pusl.)

LINKSMŲ KALEDŲ

SVENČIŲ

Linkiu Visiems Savo

Draugams ir Kostumeriams

JOHN PAKEL

NAMŲ STATYTOJAS KONTRAKTORIUS
6816 SOUTH WESTERN AVENUE
Telefonas GROVEHILL 0306

Linksmų Kaledų ir Gerų Naujų Metų
Draugams ir Kostumeriams

WHITE FRONT GARAGE

JOHN MIKŠIS, Sav.

830 West 35th St. Virginia 2757

LINKSMŲ KALEDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ

Linkime Visiems Draugams ir Kostumeriams

G. BURBA

TAILOR and FURRIER

FURS CLEANED, REMODELED and STORED

1857 WEST 47th STREET

Tel. YARDS 6341

LINKSMŲ KALEDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
Linkime Draugams ir Kostumeriams

EAGLE RESTAURANT

FRANK DELONG, Savininkas

1745 SOUTH HALSTED STREET, Phone SEELEY 9453

GAJŪS IR NEGAJŪS NAUJADARAI

(Tęsinys iš 4-to pusl.)

pią pievą šėtos sušlapo". Sierinkius, tur būt, galėtume išjoti pilkuolėliais (pilkuoliais), flygelį sparnu, špagalką slapuke, kaprizą nikiu (Lalio žod.), ožiū, įgeidžiū (inoris-ingas kažkaip neprisigija). Taip pat turėtų būti galutinai išpopuliarinti bastučiai, spurgos, sumuštinis, arbatinis, kavinukas, šakuotis, čiapus ("kranas"), klostės ("kvoldai"), svetainė, indauja, prausykla (vietoj gramozdiško vonios kambario), spelltė (žem.) arba kaištis ("šyberis"), ritė (špūlė), vežtupė arba vienradis ("tačka"), plasta (pulsas), skrajutė (vietoj "letučkos" arba nevykusio naujadaro lėkės), gėriklis (nuspaužiamasis popierius), ištaisiny (ištaisytas rašinys, klaidų ištaisyimas).

Kai kaskart plačiau imta kelti įvairių sričių nomenklatūros lietuvinimo reikalus, paaiškėjo, kad spragų kone daugiau už pačius straipsnius. Tad imta kaisioti kas kur pakliu-

vo. Vienai sąvokai vienu metu pasipila daugybė žodžių, taip kad vartotojas nebespėja susigaudyti tikslios jų prasmės. Ką jau bekalbėti apie praktinį jų vartojimą! Judėjimas, eis-mas, eigastis, eja eina vienas per kitą virsdami, pavirtusi iš kelio šalindami. Paimk, pvz., Lietuvos Aidą: čia tau "traukininių eja", čia "lietuvinės stabybos vagonai", čia "hidroelektrinė jėgainė". Gimtojoj Kalboj vėl gausybė kalbininkų išmonių: rusiniai laikai, anglinės medžiagos kelnės, įvairūs kėčiai, dingstys... Jeigu i Daukanto naujadarystę žiūrime su patriotiniu pietizmu, jeigu Vydūno bėgimą net nuo grecizmo, lotynizmo aiškina-me jo ypatingu patriotišku-mu, tai i žodiningąją Dabušio "literatūrą" vargu kas rimtai bepajėgia žiūrėti... Deja, panašių nuomonių viešuomenėje galima jau išgirsti ir apie tūlą nūdienį mūsų kalbininką, gaminantį ar traukiantį kur iš palėpių neįprastus, užtat, anot jų betariant, "būdingus"

Viena Naktis

Rymojo šmėkla per naktis
Tyli, paniurus prie portjeros
Ir klausė, kaip jauna širdis
Jai skundėsi, kad "meilės nėra..."

Sroveno upė palengva
Baltais drugiais negyvo ižo,
Sušuko kažinkas "eiva"
Ir niekad jau atgal negrįžo.

Ateis ir rytmetys vaikus,
Kaip pirmas Rododendros žiedas,
Bet upė tokia pat bejausmė bus,
Slaptinga, kaip malda Rig-Vedos...

naujažodžius.

Naujadarus kalbininkai mėgsta daryti iš analogijos. Iš esmės prieš šį principą, žinoma, nieko pikto negalima pasakyti: buvo progresas—regresas, bet pažangai priešpriešas neturėta, taigi apsižiūrėta ir padaryta atžanga; taip pat šalia jaunuomenės galime pasidaryti mažumenę ir senuomenę, šalia hibridinės biednuomenės kursuoja jau lietuviška varguomenė. Bet štai, turėdami keletą daiktavardžių, sudarytų iš būdvardžių ir priesagos -uolis (grazuolis, šykštuolis, gudruolis...), vis dėlto iš analogijos nepasidarome biaurolių, taupuolių, kvaiolių, o, priešingai, iš kai kurių daiktavardžių (turtas, vargas) pasidarome: turtuolis, varguolis. Pasirodo, kalba nevisados pašo analogijų ar taisyklių. Galima žodį sutaisyti, linti, t. y. nukalti jį pagal taisyklę, bet tai nereiškia, kad jis jau bus įteisėtas, taip sakant, įgis pilietinių teisių. Taigi tas kriterijus nevisuotinis, o kiek, juo pasiremiant, šalinta ir tebešalnama plačiai pasklidusių žodžių! Buvo antspauda, garsiakalbis, virdulys, kaklaryšis, perkūnsar-

gis, gaisrininkas, skersvėjis... Priprato žodeliai prie žmonių, o žmonės prie jų, ir, rodos, gana to. Bet kalbininkams nepatiko: tam šaknis, kitam galūnė, trečiam giminė, girdi, netinka, ketvirtas visai ne tai reiškia, ką jis turėtų sprendžiant iš raidžių reikšti. Taigi pamažu, vyručiai, užleiskit vietą naujiems; o štai ir tie naujukai: antspaudas, garsintuvas, virtuvės, kaklaraištis, žaibolaidis (kitiems žaibolaidai!), ugniagesys, kiauravėjis... Neseniai dar gimnazijos turėjo klasių šeiminkus, bet kas tau leis jiems ilgiau likti šeiminkais (girdi, tik virtuvės ar kitos panašios įstaigos tegalys būti šeiminkas): tuoj pavertė auklėtojais. Pastarųjų dinastijai, deja, vėl neilgai teko valdyti (girdi, kokie čia jūs ypatingi auklėtojai: visi mokytojai lygūs auklėtojai), taigi klasių valdžia ("globa") atiteko globėjams. Prisiaugi-nom visą eilę daiktavardžių su pailgintais priešdėliais: atodaira, atomazga, užuomazga, atoveika (reakcija), (ne) apykanta..., o štai neseniai jiems įsakyta pasitraukti i užpakalį, užleidžiant pirmenybę atdairai, atmazgai, užmazgai, atvei-

kai, apkantai (atdaira, atmazga...).

Ivyksta ir kuriozų: ne viskas taip, palyginti, maloniai baigiasi. Nei iš šio, nei iš to kuriam nors žodžiui paskelbiama kova: iš vienos pusės teoriškai kovoja kalbininkai, iš kitos — praktiškai visuomenė. Po ilgesnės kovos pri-gijęs žodis išvaromas, varto-tojas nuo jo, kaip vaikas nuo žydo su barzda, atgrasomas, įbrukamas naują žodį, bet po kiek laiko... vėl grįžtama prie pirmojo, kaip prie tos pirmosios meilės. Buvo liudininkas, pasaulėžiūra, stovis, ūpas (nastrojenije), pasekmė, lais-kas... Bendru įpratimu, dėl įvairių minėtų priežasčių liep-ta jiems persikrikštyti i liudy-tojų, pasauli(o)žvalgą, būvį (būseną), nuotaką, pasėką, laiskininką... Šiandien, kalbos viršūnėse pasikeitus asmenims (priaugus naujam kadru) ar-tų pačių asmenų nuomonėms, kaip žinome, vėl sugrįžta i at-stumtuosius, beje, vienam ki-tam (liudytojai, nuotakai...) paliekant teisę lygiagrečiai eg-zistuoti. Kas gi—klausit—toj neprasmingoj kovoj laimėjo? —Ogi tie, kurie nepaisė nau-jumų, t. y. nesiskubino pas Mahometą, o dabar sulaukė, kad Mahometas grįžo pas juos. Žinoma, galima juoktis senais anekdotais, galima ir nesi-juokti, bet faktas lieka faktas, kad kartkartėmis laimi atsili-kėliai, nes viskas, pasirodo, grįžta... O tai jau yra nesvei-ka, kadangi pakerta visų nau-jiybų prestižą ir vartotojas su nepasitikėjimu ir quasi kal-bininkišku kritiškumu ima žiūrėti i visas naujybes. Skaito sau koks nors VI kategorijos raštininkas kalbininkų sam-protavimus, pvz., kad ir toj pačioj Gimtojoj Kalboj, ir gal-voja: jeigu negalima vartoti

purvabridžių, kadangi su jais ir po sniegą braidu, jeigu ne-galima vartoti lietsargio, ka-dangi jis kai ką ir nuo saulės sergsti, — tai, aišku, negalima

vartoti nei rankšluosčio (ka-dangi juo ir veidą šluostome), nei laikraščio (laikrodį taip!), nei apsiausto (juo galėtume sergsti, — tai, aišku, negalima)

(Tęsinys 6-me pusl.)

Visiems Mano Draugams, Giminėms ir Kostumeriams
Linkiu Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų

ADELĖ PIKIEL

E and A TAILORS—CLEANERS and DYERS

1816 So. Halsted Street

Phone SEELEY 7449

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
draugams ir visiems lietuviams

JONAS IR JULĖ PUDŽIUVELIAI

Generalinis Kontraktorius—Namų Statytojas

UŽEIGA—GERAS ALUS, GARDŲS GERIMAI

2638 West 69th St. Tel. Prospect 9043

Linkių Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Draugams
ir Visiems Lietuviams.

JAMES TAVERN

IG. IR ONA PAURAZAI, Sav.

2942 W. Pershing Rd. Chicago, Ill.

Tel. LAFAYETTE 4888.

LINKSMŲ ŽIEMOS SVENČIŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ
NAUJŲ METŲ VISIEMS DRAUGAMS IR
KOSTUMERIAMS LINKIU

VIRŠILAS TAVERN

127 E. 107th St. Tel. Pullman 0272

LINKSMŲ ŽIEMOS SVENČIŲ KALĖDŲ IR
LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
Visiems Draugams ir Kostumeriams Linki

MR. & MRS. SEIBUČIAI

Yra didelis pasirinkimas degtinės, vyno, alaus ir
valgomųjų reikmenų—mėsos ir daržovių.

BUČERNĖ IR GROSERNĖ

1840 South Halsted Street

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ
METŲ DRAUGAMS IR TAUPYTOJAMS
VALDYBA IR DIREKTORIAI

PIRMOJ EILĖJ SEDI IŠ KAIRĖS I DEŠINĖ

1. John Zelis, 2. John J. Kazanauskas, 3. Ben J. Kazanauskas,
4. Joseph Misevich.

ANTROJ EILĖJ STОВI IŠ KAIRĖS I DEŠINĖ:

1. William Duoba, 2. Joseph W. Kilikevice, 3. Anthony Vilkas,
4. Michael Kelly, 5. Peter Kraujalis.

MUTUAL FEDERAL SAVINGS & LOAN ASS'N of Chicago

2202 W. Cermak Rd

Turtas \$2,000,000.00

Tel. CANal 8887

SVEIKINU VISUS DRAUGUS,
PAŽISTAMUS IR KOSTUMERIUS
IR LINKIU LINKSMŲ KALĖDŲ
IR SEKMINGŲ NAUJŲ METŲ!

J. BACHUNAS
RESTAURANT and TAVERN

2404 West 16th Street

Tel. CANAL 9107

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
draugams ir visiems lietuviams

PLACIDAS IR ONA PIKTURNAI
TAVERNAS

1425 W. 45th Street Tel. Yards 0406
Chicago, Illinois

Linksmų Žiemės Švenčių Kalėdų ir Laimingų Naujų
Metų Visiems Draugams ir Kostumeriams Linki

PAT'S TAVERN

MRS. P. JAURAS, Savininkė

10851 So. Michigan Ave.

Visiems Linkime Linksmų Kalėdų ir
Laimingų Naujų Metų

Lai nauji metai atneša visiems lietuviams
laimės ir sveikatos.

**POLONIA
BOTTLING
WORKS**

1912-14 W. Hubbard St. Tel. SEEley 5933

GARSINKITĖS "NAUJIENOSE"

Tos Ašaros Ne Man...

Bangelėj mėnuo iriasi į krantą,
čia keliai, čia krenta,
O vėjas vandeniu ir žiburiai krištolo
Nusijuokia ir vėl prapuola.

— Tu dar verki, tu dar drebi,
Lyg nendrė audroje trapi?...
Ir nors mes esam vienu,
Tu vis šauki kažką vardu.
Su sfinkso šalčiojo mina
Tu amžinai liūdna.

O mylima! Tave prakeikti?
Ach, ne, ne! To aš negaliu,
Bet... Tu atleisk, jei vieną naktį
Su savo juodu bižūliu
Išiesiu tolimu keliu
Tave užmiršt, tavęs netekti.

UGNIAKALNIS PO LEDYNU

Islandija — tat didelė sala
Atlanto vandenynė, esanti tarp
Norvegijos ir Grenlandijos. Jos
paviršių daugiausia sudaro kal-
nuotos vietos bei smėlio laukai.
apdengtos sniegu viršūnės, di-
deli gletėria ir daugybė ug-
niakalnių. Tarp veikiančių ug-
niakalnių yra čia ir tokių, ku-
rie savo neveikimo metu, t. y.
tarp dviejų išsiveržimų, apsi-
dengia ledu. Kylančios iš žemės
vidaus išklausios masės susidu-
ria su ledinio kamščio kliūti-
mis. Tokie yra Vatna-Jokul ir
Mirdalje Ejafalaekul ugniakal-
niai.

XX amžiuje ugniakalnis Vat-
na-Jokul aktyviai pasireiškė
tris kartus — 1903 m., 1922
m. ir 1934 m. Paskutinis jo
išsiveržimas yra mokslškai vi-
rupusiškai ištirtas.

Slėnis, kuriame stūkso ugni-
akalnio žiotys, yra nuo 9 ligi 10
km ilgumo, apie 7 km. platumo
ir 400 metrų gilumo. Ligi išsi-
veržimo šis slėnis būna pripil-
dytas ledu. To ledo čia prisie-
renka taip daug todėl, kad per
tą vietą nuolatos pereina aud-
ros ir vėtro su daugybe snie-
go kritulių.

Pirmoje ugniakalnio veikimo
stadijoje, kuri lieka nemato-
ma stebėtojų akims, karštis,
einąs iš ugniakalnio žiočių, iš-
tirpdo ledą apačioje, o to pase-
koje atsiranda požeminis eže-
ras, pridengtas ledo kepure.

Ežeras kaskart didėja, ir vi-
sa vandens masė ima spausti
ledyno sienas. Pagaliau ledo
apdangalas sprogtas ir viduje
susirinkęs vanduo prasiveržia ir
paviršių staigia srove. Šios sro-
vės galią gali paaiškinti sekan-
čios skaitlinės: 1934 m., "van-
dens lava", prasiveržusi iš ug-
niakalnio Vatna-Jokul, dviejų
metrų į sekundę greitumu, su-
darė per ištisus 36 valandas 8
km. platumo srautą. Šios lai-
kinosios Amazonės gylis siekė
nuo 3 ligi 20 metrų. Per vieną
sekundę iš ugniakalnio išsiverž-
davo apie 80 tūkstančių kub.
metrų vandens, gi bendra ištir-
pusio ledo masė sudarė maž-
daug 10 milijardų kub. metrų.
t. y. 10 kub. km.

Paskui, sumažėjus iš vidaus
slėgimui, savo svorio spaudžia-
ma, ši ledinė kepurė griūba ir
jos skeveldros išstipinamos iš
vidaus einančio karščio. Kliūtis
nugalėta. Tada ugnis, dūmai,
vandens garai, akmens, pelenai
veržiasi aukštyn stulpu, siekian-
čiu 10—12 km aukštumo. 1934
m. išsiveržimo metu ledo kepu-
rė viršum ugniakalnio susmego,
kai josios storis buvo dar apie
50 metrų.

Pasiekdamas savo maksimu-
mo, ugniakalnis veikia maž-
daug apie dvi savaites, paskiau
silpsta ir, pagaliau, visiškai už-
gęsta. Tada prasideda naujasis
jo neveikimo periodas, po ku-
rio per tam tikrą laiką jis ir
vėl išsiveržia. Spėjama, kad ug-
niakalnis Vatna-Jokul savo ra-
mybės stovį, trunkantį jau nuo
1934 m., sudrums ne anksčiau
1945-1950 metų.

10 kub. km ledo iširpdymui
išsiveržimo 8×10¹⁴ (800 biljo-
nų) didžiųjų kalorijų šilumos,
neskaitant šilumos, išsiveržimo
garavimui ir temperatūros pa-
kėlimui. Maždaug apskaičiuoja-
ma, jog ugniakalnio 20-ties die-
nių poledinis veikimas per savai-
tę išsiveržimo 4×10¹³ (40 biljo-
nų) didžiųjų kalorijų šilumos.

Yra žinoma, kad ugniakalnio
Kilauc (Havajų salose) lavos
ežere kasdieninis šilumos kiekis
tesiekia 30 milijardų didžiųjų
kalorijų. Lyginant šiuodu eik-
vojamą šilumos kiekį, ten-
ka turėti galvoje, kad pastaro-
sis skaičius, liečias Kilaucą, y-
ra nuolatinio pobūdžio, gi pir-
masis, liečias Vatna-Jokul, —
atitinka didžiausiam ugniakal-
nio veikimo įtempimui (maksimu-
mui). Šis milžiniškas šilumos
kiekis, spėjama, pasiekia žemės
paviršių deka dujų ar vandens
garų sutirštėjimo, ekzotumiškų
reakcijų ir pan.

Ugniakalnio apylinkėse paste-
bimas dar vienas įdomus reiškis-
nys, būtent — gyvulių susirgi-
mas bei kritimas. Ta liga pa-
sireiškia tuo, kad pas avis, ug-
niakalniui išsiveržus, atsiranda
žaidos ant šnervių ir snukio
gleivinės; be to, apie šnerves
nuplinka plaukai. Daug gyvulių
žūna. Šia liga suserga ne tik
avys, bet ir žmonės. Ją suke-

GAJŲS IR NEGAJŲS NAUJADARAI

(Tęsinys iš 5-to pusl.)

pavadinti peleriną, kuria tik
apsisaučiame, o "palta" rei-
kia pavadinti *apvilktu*—nuo
žodžio *apsivilkti*. Toliau isi-
skaitės, kad jablonskinis *ne-
riny*s turįs būti pakeistas *nėri-
niu*, kadangi su ta priesaga
daiktavardžiai daromi iš būt,
k. laiko (davė—daviny, nėrė
—nėrinys), tas puskalbininkis
isismaginęs vėl galvoja: daik-
tavardžiai *-ykla* daromi iš
veiksmažodžių būt. k. l. (džio-
vė—džiovykla), taigi iš *meldė*
tegalime turėti *meldyklą*, va-
dinas, *maldyklą* (iš kažkokio
"maldyti")! reikia išjoti lauk.
Ogi, beje, *priegalvis*: reikia ir
jį mesti laukan arba pakeisti
pogalviu, kadangi jis dedamas
ne prie galvos, bet po galva.
Kokia viso to išvada?—Labai
paprasčia. Žodis gražiai skam-
ba, prasmė jo žinoma, vartoti
pakabūs, žmonėms patinka,
tad, nesivaikydami taisyklių
nei logikos, priimkime jį ra-
miausiai į bendrinę kalbą. Da-
rykime taip, kaip mūsų ne-
mokytiniai darė ir tebedaro.
Prieš porą dienų teko būti to-
kios darybos liudytoju. Sena
bobelė, berods, žemaitė, maty-
dama, kaip jos vaikaičius či-
pinėjasi, besirengdama į mo-
kyklą, beregint paleido į
"svietą" puošnų ir tikslų nau-
jadarą: "Tikras čiupikas! Kol
jis susitvarkys..." Kalbininkas
tuoj imtų išvedžioti: *vežikas*,
nešikas, *šlavikas*, *kūrikas*...
reikia nuolatinio darbo, tos
profesijos žmogų, taigi čiupi-
kas čia aiškiai netinka...

(Bus daugiau)

lia išsiskiria iš išsiveržusių pe-
lenų flosas — be galo aitrūs ir
nuodingos dujos. 1783 m. išsi-
veržimo metu nuo šių dujų žu-
vo apie 20% apylinkės gyven-
tojų.

Tais pačiais metais avių skai-
čius sumažėjo 70—80%.

LINKSMŲ KALĖDŲ IR
LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
draugams ir kostumeriams

**MR. IR MRS.
STAKAUSKAI**

UŽEIGOS
Savininkai

4630 S. Marshfield
Avenue

Tel. YARDS 0171

PIRKITE KARO BONUS

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
draugams ir visiems lietuviams

PETRAS IR ELENA VENGELIAUSKAI

UŽEIGA, SVETAINE, ISNUOMAVIMUI
VESTUVĖMS IR KITIEMS PARENGIMAMS

4500 South Talman Avenue
Tel. LAFAYETTE 4112

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
draugams ir visiems lietuviams

WALTER'S TAVERN

GERAS ALUS—VYNAS—DEGTINĖ

4358 South Maplewood Avenue
Telefonas VIRGINIA 0903

VLADAS IR MARCELE KOVALAUSKAI,
SAVININKAI

PIRKITE KARO BONUS

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ

Linki visiems mūsų draugams, kostumeriams
ir pažistamiems

Charles Kriščiuno šeima

Žmona JOSEPHINE, Dukterys ELEONORA ir CHRISTINA

Ashland 45-th Tavern

4501 SOUTH ASHLAND AVENUE

Telefonas YARDS 2503

Chicago, Ill.

Charles Kriščius

COMPLIMENTS OF

**Prima-Bismarck
Brewin Co.**

Parupina Prima Pilsner Alų iš Bačkos ir Buteliais

SENOSIOS TEVYNĖS ALUS

LIETUVIŠKO SKONIO

LINKSMŲ KALĖDŲ IR SEKMINGŲ NAUJŲ METŲ
MUSŲ DRAUGAMS IR DALININKAMS

VALDYBA IR DIREKTORIAI

KEISTUTO

Savings and Loan Association

JOS. M. MOZERIS, Sec.

3236 So. Halsted St. CALumet 4118

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ
NAUJŲ METŲ
Linkime Visiems Lietuviams

Anton Stukas

planuotojas (dizaineris)

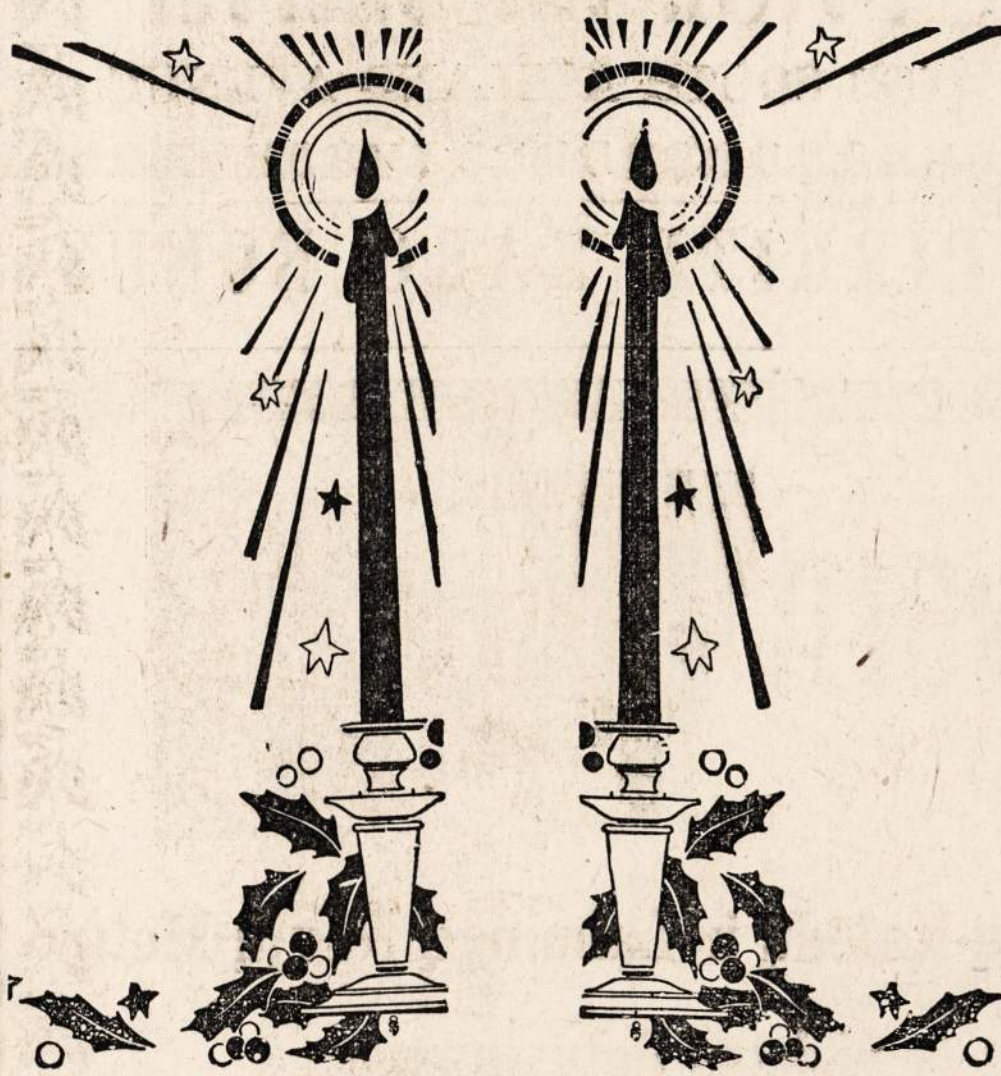
MOTERŲ KAUTŲ, SIUTŲ IR KAILINIŲ
kviečia jus pamatyti pilną pasirinkimą
originalių padarimų.

Carl Wishnack

312 W. JACKSON BOULEVARD
Isteigta 1911 metais.

LINKSMŲ KALĖDŲ IR GERBUVINGŲ
NAUJŲ METŲ

Linkime Savo Rėmėjams, Draugams
ir Visiems Geros Valios Žmonėms

Seniausia Lenkų Spulka-Skerdykla
Žinoma Firmos Vardu

UNITED BUTCHERS PACKING CO.

1152 Fulton St. Tel. MONroe 7330
CHICAGO, ILLINOIS

GARSINKITĖS NAUJIENOSE

Apsigavimas

Mane pažadino pavasaris
Ir vėjas dūkstančių kvatojimu.
Ko mes išėjom į laukus ieškot tada —
Nebesupratome, nebežinojome.

— Žiūrėk! Žiūrėk! Saulutę žemėje radau!
Ir mes abu per kalnus, per laukus skubėjome...
O ten — žieduos rasa,
Tik saulės apšviesta žemčiūginių spindėjimu.

SIBPURO ATSI- SKYRĖLIS

Iš pasaulinio mokslo arenos
pasitraukė viena įdomiausių bei
spalvingiausių asmenybių, ku-
rios gyvenimas dar ilgai trauks
biografų, romanistų ir šiaip pla-
čiųjų skaitytojų sluoksnių dė-
mesį.

1937 metų paskutinėsienio
se Sibpure, netoli Kulkutos (In-
dijoje), mirė Džagadis Čandra
Boz (Bose) — fizikas, fiziolo-
gas bei originaliausios šandie-
ninio gamtamokslio šakos pradi-
ninkas. Neilgai prieš Bozo
mirtį Rabindranat Tagore išlei-
do poemų rinkinį, paskyręs jį
savo tautiečiui. Roman Rollo
susirašinėjo su "Sibpuro atsi-
skyrėliu". Bernard Shaw pri-
klausė prie uoliųjų klausytojų
šio tamsiaodžio mokslininko su-
turbu ant galvos, 1920 metų
pavasari dariusio pranešimus
Oxfordo Trejųbės koledžo au-
ditorijoje, perpildytoje įvairių
kraštų rinkinių mokslo pajėgų.

Džagadis Boz gimė 1858 m.
dar teberūkstančiuose Baruk-
chal kaimo griuvėsiuose. Sipajų
(indų elnių karių) sukilimas
dar teberūseno, žauriai malši-
namas lordo Stresuerno bau-
džiamųjų būrių. Visai atsitikti-
nai jaunasis indas iš amatinin-
kų kastos "šudra" patenka į
Europą. 1878 m. Londone, pa-
našiai kaip ir Faradėjas, jis pa-
tarnauja universitetų laborato-
rijose ir tuo pačiu klausio geo-
logijos paskaitų pas Reją Lan-
kasterį, botanikos — pas Dar-
viną, fizikos — pas Releją.

Susidomėjęs elektromagne-
tine bangomis, tada ką tik
Maksvelio pastebėtomis "ant
plunksnos galo", indas (vienu
laiku su vokiečių Hercu), visiškai
savarankiškai padaro šioje
sritį visą eilę bandymų, suža-
vėjusių garstųjį Kelviną Thomp-
soną. Kelvin pranašauja Bozui
garsią ateitį ir prikalbinėja jį
likti Europoje. Tačiau indas jo
nepaklauso ir grįžta tėvynėn,
norėdamas įrodyti, kad mokslas
gali būti kuriamas ne tik aukš-
takakčių ponų prie Temzės ir
Špre, bet ir tamsiaodžių žmo-
nių Gango pakrantėse...

Po kelių metų Džagadis Čan-
dra Boz vėl atsilanko į Euro-
pą. 1900 m. sausio m. 14 d.
mokslininkai, susirinkę į fizikų
kongresą Paryžiuje, smalsiai se-
ka tamsias rankas, kurios pa-
mažu, neskubėdamas išdėsto į-
vairius įrankius ant demon-
struojamojo stalo. Viena stalo
gale elektromagnetinių bangų
Herco generatorius, kitame
— priimtuvas su paraboliniu
veidrodžiu. Kol kas dar nieko
nauja. Bet kas tai? Didžiausiam
visų nustebimui veidrodžio —
priimtuvo židiny pastebimas va-
zonėlis su žemėmis ir nedideliu
augalu. Etiketeje užrašyta: "Mi-
moza gėdingoji" (Mimosa pu-
dica). Pasukamas išjungtukas.
Nematomos bangos išvągoja
erdvę. Mimozos lapeliai susi-
glaudžia, nors niekas jų nepa-
lietė.

Niekas nepalietė! Tad ar tie-
sa, kad augalų reagavimo apa-
ratas yra mažiau sudėtingas ir

mažiau tobulas, negu gyvulių?
Ar tokia jau žema jo prigimtis?
Boz tvirtina priešingai. Pavyz-
džiui, žmogus betarpiškai nepa-
junta elektrinio ir magnetinio
lauko šalia savęs. Jis neturi
"šeštojo" — elektromagnetinio
pojūčio. O mimosa turi. Visas
mimozos lapelių susiglaudimo
mechanizmas, — tvirtina toliau
oratorius, — principiniai yra
panašūs į odos bei raumenų
"refleksus", verčiančius pavyz-
džiui, šunį cypiant atitraukti
koją, kai įduriama į odą. O šis
faktas įgalina spėti, kad mi-
mozos organizme, kaip ir pas
aukštesniuosius gyvius, taip pat
yra centralinė nervų sistema,
tegu dar ir labai netobula.

Dar prieš šešiasdešimt metų
Fr. Engelsas, polemizuodamas
su Diuringu, rašė apie tai:

"...Nejaugi jautrūs augalai,
kurie juos vos palietus suglau-
džia savo žiedus ar sutraukia
lapelius, nejaugi vabzdžiai min-
tantieji augalai visiškai neturi
apčiuopiamo pojūčio pėdsakų
bei sugebėjimų? To nedrįstų
tvirtinti net ponas Diuringas, ne-
sigriebdamas nemoksliško po-
etizavimo..."

Paskui, atsikyręs savajame
bungalo, netoliese Kulkutos, įsi-
laisęs nedidelę laboratoriją tarp
laukinių erškėčių ir kibių liza-
nų, Boz įstijus dešimtmečius fa-
natiškai atkaklumu plėtojo savo
idėją apie nerigimą "aukštesnį-
jį augmenijos gyvenimą", pa-
darydamas visą eilę subtiliausių,
kartais tiesiog pasakiškų
bandymų su "mimosa pudica"
ir su jai giminingais augalais.

Augalai nėra "bejausmiai".
Augalai gyvena veiklą junta-
mą (sensorinį) gyvenimą. Jei-
gu tai tiesa, tai jie privalo ir
"pavargti". Budėjimo periodus
turi pakeisti ramybės valan-
dos.

Kad kai kurios augalų rūšys
išties "miega", tai sodininkų
jau seniai buvo spėjama. Bet
štai paaiškėja, kad augalus ga-
lima užmigdyti dirbtiniu būdu,
įleidus jiems šprico pagalba ar-
ba privertus juos įkvėpti nar-
kotikų. Boz užchloroformuoja
mimozą, ir ji nebereaguoja į

paerzinimus. Bozui įleidus į
mimozos stiebą spirito dozę,
įvyksta josios alkoholinis "ap-
svaigimas" su visomis tipiškosi-
mis nusigėrimo fazėmis: pra-
džioje audringas susierzinimas
(mimosa mėslungiaiškai reagu-
ja į visus palietimus), paskui
jį apima apatija ir, pagaliau,
gilus "miegas".

Bandymas seka bandymą.
Vieni įrankiai pakeičia kitus.
Jų tarpe pažymėtinas — "kres-
kografas"; tai katodinių lem-
pų, mikrofono ir oscilografo
kombinacija, įgalinusi pirmą
kartą užrašyti plokštelėje ir
išgirsti (sustiprinus 10,000,000
kartų) garsus, sukeliamus au-
galų narvelių dalinimosi pro-
ceso bei audinių augimo.

1920 metų pavasari kresko-
grafas patikrinamas autorite-
tinės anglų fizikų ir fiziologų
kolegijos su E. Reterfordu ir
Chilu ppyšaky. Kilusios abejo-
nės visiškai išsklaidomos. Taip,
iš tikrųjų galima girdėti kaip
"auga žolė"...

Atmetus įmantriujų "popu-
liarizatorių" dėka išsiplatinu-
są nesamone apie "augalų sie-
lą", atmetus taip pat Boz'o
romantiškų bei perdėtų svai-
čiojimų (pavyzdžiui, jo bandy-
mus surasti mimozos audinio-
se kažką panašų į "smegenis")
— vis dėlto tenka pripažinti
didelį "Sibpuro atsiskyrėlio",
kaip genialaus mokslininko pio-
nieriaus, nuopelnus.

Patį idėja, kad augmenijos
organizmuose esama tam tik-
rų fiziologinių reiškinų, nepa-
gaminamų nė subtiliausių apa-
ratų, visiškai nėra svetima šių
dienų mokslui. Pavyzdžiui, kad
ir sovietų mokslininko A. Gur-
vičo atradimas vadinamųjų

"mitogenetinių spindulių", —

būtent, tų ypatingų elektromag-
netinių bangų, leidžiančių au-
galų bei gyvūnų audinių, ku-
rie, kaip atrodo, sudaro tam
tikrą "radioryšį" tarp atskirų
organizmo dalių. Gurvičo ban-
dymai jau dabar turi praktiš-

kos reikšmės ankstybosios vė-
žio diagnostikos atvejais.

Tenka manyti, jog nemažes-
nės reikšmės žemės ūkiui turės
nepaprastieji Boz'o bandymai,
liečią, jei taip galima pasakyti,
"aukštesnį nervinį" augalų gy-
venimą.

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų

Linkime Visiems Musų Draugams,
Lietuviams Kostumeriams

WILLIAM A. LEWIS

Žinoma Lietuvių Vyrų ir Moterų
Rubų Krautuvė

4716 SOUTH ASHLAND AVENUE

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
VISIEMS TAUPYTOJAMS IR NAMŲ
SAVININKAMS!

UNIVERSAL Savings and Loan Association

1739 SO. HALSTED STREET

CHICAGO 8, ILL.

KALĖDŲ ŠVENČIŲ PROGA SVEIKINA VISUS NARIUS IR LINKI
SVEIKATOS BEI PASISEKIMO

LIETUVIŲ DRAUGIJA

Valdyba:

★ C. KAIRIS

★ P. MILASEVIČIUS

★ P. MILLER

★ V. MANKUS

★ K. AUGUSTAS

★ K. P. DEVEIKIS

Linksmų Kalėdų ir Daug Speikatos Naujiems Metams

DR. YUŠKA

GYDYTOJAS

2422 W. MARQUETTE ROAD
Grovehill 1595LINKSMŲ KALEDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
VISIEMS**DR. J. A. PAUKSTYS**4204 Archer Ave. Tel. Lafayette 4949
Res. Lafayette 8297
CHICAGO, ILL.LINKSMŲ KALEDŲ
ir
LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
GIMINĖMS
ir
DRAUGAMS
MR. and MRS.
STANLEY BALZEKASLINKSMŲ KALEDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
Linkiu Draugams ir Pacientams**DR. KARL NURKAT**
(NURKAITIS)3241 SOUTH HALSTED STREET
Tel. Calumet 4591
CHICAGO, ILLINOIS

PIRKITE KARO BONUS

LINKSMŲ KALEDŲ ir
LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ

Linkime Visiems Musų

Draugams

ir Kostumeriams

**ROOSEVELT
FURNITURE
COMPANY**

2310 W. Roosevelt Rt. SEEley 8760

PIRKITE KARO BONUS

Ji IšsprendėKolonomis pasirėmė galva,
Rymos prie lango rėmo...
Ir pasiliks gal per visą naktį pasirėmus,
Nuliūdusi ir nesava.Tu nežinai, aš nežinau, nežino niekas, ko reikėjo,
Tik ne kančios, ne atstūmimo...
Mes susitikom kažin ko, praėjom,
Nei kur, nei ko, ne kam nežinom...Ir vėl pažadins rytas langus ir duris,
Ir vėl prikels visus vitrinių veidus...
Kvatosis velnias Dievui prieš akis,
Ir prie abato kibis mergaitė pasileidus.**TARPTAUTINIAI KARTELIAI**Šiomis dienomis senatas ne-
patvirtino sekretoriaus Edward
Stettinius'o pasirinktų padėje-
jų todėl, kad senatoriai nebavo
pakankamai informuoti apie jų
pažiūras ir politiką.Senatorius O'Mahoney būti-
nai norėjo patirti William Clay-
ton patarimus į tarptautinius
kartelius. Clayton yra vienas į-
takingiausių žmonių medvilnės
pramonėje, todėl senatui ir rū-
pėjo sužinoti jo pažiūras į kar-
telius.Prieš porą savaitių Kilgore
komitetas paskelbė savo rapor-
tą apie Vokietijos problemas,
ir jame labai daug vietos pa-
šventė karteliams. Jis tvirtina,
kad Vokietijos militarinė ir na-
cistinė dvasia bus nepalaužta,
kol nebus sunaikinti vokiečių
karteliai.Senatoriai keliais atvejais pa-
reikė, kad sąjungininkai, baig-
dami karą, būtinai iš pagrindų
sunaikintų visus vokiečių kar-
telius, jeigu nori išvengti nau-
jo karo netolimoje ateityje.Karo pradžioje J. Valstybių
teisingumo departamentas pa-
traukė teisman visą eilę galingų
Amerikos bendrovių už priklaus-
ymą prie tarptautinių kar-
telių. Įsimaišė karo ir laivyno de-
partamentai, ir jie pasiūlė nu-
traukti bylas, kad nesusitruk-
dytų krašto karo medžiagos ga-
minimas.Lietuviški laikraščiai, kome-
nuodami tarptautines žinias, pa-
skutiniu metu vis dažniau var-
toja žodį "kartelis". Dažniau-
siai jis vartojamas daugiškaito-
je, "karteliai".Prieš porą savaitių vienas
šio laikraščio skaitytojas prašė
lietuvių kalbos skyrelyje paaiš-
kinti šio žodžio prasmę. Iš tik-
rųjų, kas gi yra tie "karteliai".
Kai kurie laikraščių skaityto-
jai šį žodį sumaišo su panašiu
lietuvišku žodžiu, ir visai nesu-
pranta kas laikraštyje norima
pasakyti. Nesupranta, kodėl del
paprasto "kartelio" keliamas
toks didelis triukšmas, kodėl jis
gali net karą sukelti.Du žodžiai vienodai rašosi,
bet jie turi visai skirtingą pra-
smę. Lietuviškas žodis yra ki-
lės iš "kartas"; sumažintas jis
pasidarė "kartelis". Tuo tarpu,
paskutiniu metu spaudoje var-
tojamas "kartelis" yra lotynų
kilmės.Vienas ir antras žodis vieno-
dai rašosi, bet ne vienodai iš-
sitaria. Lietuviškojo kirtis krinta
ant antro skiemens, o nau-
jai lietuvių kalbon besiskverbiąs
tarptautinis žodis reikia kirčiuo-
ti ant pirmo skiemens.Tarptautinis "kartelis" ne-
taip jau lengva tiksliai apibrėž-
ti, nes ne visi jam duoda vieno-
dą prasmę. Amerikiečiams
"kartelis" atrodo visų blogybių
šaltinis, bet vokiečiai apie jį tu-
ri visai kitokią nuomonę. Pa-
galiau, ir pačių vokiečių "kar-
teliai" duoda savąja ne vi-
suomet buvo vienoda.Pracitame šimtmetėje vokie-
čiai "kartelium" (Kartell) vadi-
no paprastą dviejų politinių
partijų sąjungą arba susitarimą
bendrai veikti vienoda politine
kryptimi. Paskutiniu metu Lie-tuvoje tokį politinių partijų
susitarimą vadindavo bloku, š.
vokiečių sąvoka buvo persime-
tusi į Belgiją, kur dviejų arba
daugiau politinių partijų susi-
tarimą bendrai veikti dar ir da-
bar kartais pavadina karteliu.Bet šiaandien spaudoje varto-
jama kartelio sąvoka jau vie-
nodinasi ir tarptautinėje ploti-
nėje. Anglai, prancūzai ir dalis
vokiečių karteliui šiaandien jau
duoda tą pačią prasmę, kurią
vartoja valstybės gynėjas Fran-
cis Biddle, kai rengiasi traukti
atsakomybės galingas pramo-
nės įmones.Kartelis yra tokia pramonės
įmonių organizacija, kuri mo-
nopolistinėmis priemonėmis
stengiasi pavykti rinkos kai-
nas. Susitarimas privalo būti
smulkiai aptartas, jis ir sudaro
kartelio pagrindą. Kai kuriais
atvejais šis susitarimas yra ži-
nomas visiems kartelio na-
riams, o kartais jojo svarbes-
nieji punktai žinomi tik tai la-
bai mažam įmonių direktorių
skaičiui.Karo pradžioje teisingumo
organai kaltino kai kurias J.
Valstybių įmones už sudarymą
slaptų klauzulių kartelių sutar-
tyse, kurios buvo nuslėptos nuo
valdžios. Įmonių direktoriai pa-
neigė šiuos kaltinimus, bet val-
džios atstovai neatšaukė savo
kaltinimų.Ginčas buvo kilęs dėl sinteti-
nės gumos gamybos. Kartelin į-
einančios vokiečių įmonės gavo
Amerikos pramonės patentus į-
vairiems produktams gaminti.
Vokiečiai davė amerikiečiams
išrastas formules apie gumos
gamybą, bet šios formules bu-
vo slepiamos, nes savininkai no-
rėjo sudaryti gumos stoką, o
vėliau gauti žymiai aukštesnės
kainas už savo produktus.Kartelio nereikia sumaišyti
su kitomis pramonės įmonių
organizacijomis. Dažnai kar-telius supila vienan krepšin su
trustais, monopoliais arba sin-
dikatais. Visų šių pramonės į-
monių tikslas yra vienodas, vi-
sos stengiasi užkariauti rinkas
ir kiekviena nori brangiau par-
duoti savo gaminius, bet ne vi-
sų vartojamos vienodos prie-
monės.Kartelį sudaro kelios pramo-
nės įmonės, bet jų susitarimas
nepaliečia kartelin prisidėjusios
įmonės nepriklausomybės. Kiek-
viena įmonė laisvai tvarko sa-
vo reikalus, tuo tarpu ši laisvė
dažnai dingsta, kai įmonininkai
sudaro kitos rūšies sąjungas.Vienas seniausių tarptautinių
kartelių buvo sudarytas tar-
p laivinkystės bendrovių. Kar-
elį sudariusios grupės pasiskirs-
tė jūros kelias, nustatė perve-
žimo kainas ir pasizadėjo ne-
konkuruoti. Dabartiniu metu
didžiausiu pasaulio karteliu yra
skaitoma vokiška chemijos len-
drovė I. G. Farbenindustrie su
prisidėjusiom pramonės įmo-
nėmis.Ši bendrovė pačioje Vokie-
tyje valdo bilijoninius turtus, ji
liečia įvairiausias pramonės ša-
kas, turi šimtus chemijos dirb-
tinių ir tukstančius įvairiausių
patentų. Ji gamina ne tik tai
vaistus, bet ir nuodingiausias
dujas, kurias naciai rengiasi
karo metu pavartoti. Amerikos
Standard Oil ir kitos galingos
įmonės sudaro su šia vokiškąja
tarptautinį kartelį, prieš kurį
visuose pasaulio kampuose ke-
liamas triukšmas. Šis kartelis
yra pavojingas, nes jį įeina
vokiečių, Amerikos, britų, fran-
cūzų, belgų, olandų, švedų ir
kitų šalių pramonininkai, kurie
yra pasizadėję saugoti savo kar-
telio interesus.Praeitą karo metu Vokietija
buvo sumušta, bet tarptautiniai
karteliai padėjo jai ant kojų at-
sistoti, jie padėjo vokiečiams
pasiruošti naujam karui. Bijo-
ma, kad ir dabar, sumušus vo-
kiečius, karteliai išgelbės Vo-
kietiją nuo lemiamo ekonomi-
nio smūgio, todėl ir keliamas
balasas prieš kartelius.Didelės pramonės įmonių są-
jungos senai sudarė pavojų pla-
tiems gyventojų sluoksniams,
todėl kova prieš jas jau pradė-
ta praeitame šimtmetėje. Ame-
rikoj pirmas įstatymas prieš
šias sąjungas buvo priimtas
1908 metais; įstatymas drau-
džia sudaryti trustus ir mono-
polius krašto viduje, bet vėliau
padarytos šio įstatymo pataisos
leido veikti tarptautinėje preky-
boje. Šiaandien jau keliamas bal-
sas ne tik prieš galingas pra-
monininkų sąjungas krašto vi-
duje, bet ir prieš veikiančias
tarptautinėje dirvoje. Didelių
pramonės įmonių sąjungos ir
sudaro tarptautinius kartelius.
M. G.A VERY MERRY CHRISTMAS
AND
A HAPPY and VICTORIOUS
NEW YEAR 1945TO ALL THE PEOPLE OF THE 21st WARD and
TO THE MEN AND WOMEN IN THE
ARMED FORCES.OFFICERS AND MEMBERS OF THE
21st WARD REGULAR DEMOCRATIC
ORGANIZATIONAlderman Joseph F. Ropa,
Ward CommitteemanLINKSMŲ KALEDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
draugams ir visiems lietuviams**DR. G. SERNER**3401 So. Halsted Street
YARDS 1829LINKSMŲ KALEDŲ IR LAIMINGŲ
NAUJŲ METŲVisiems Mano Kostumeriams,
Draugams ir Pažįstamiems**PAUL M. SMITH**

4631 SOUTH ASHLAND AVENUE

PIRKITE KARO BONUS

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
visiems lietuviams

VALDYBA IR DIREKTORIAI

Central National Bank

728 W. Roosevelt Road

MONroe 8300

NARYS FEDERAL RESERVE SYSTEM IR FEDERAL DEPOSIT INSURANCE CORPORATION

JUSŲ TAUPYMO SĄSKAITA MALONIAI ČIA PRIIMAMA